

Başvuru: 13.05.2025

Kabul: 09.08.2025

Online First: 30.09.2025

DOI: 10.37344/talim.2025.74

© CC BY-NC 4.0 • ÖNDER

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/talim>

e-ISSN: 2630-5887

Eylül 2025 • 9(2) • 173-195

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Ölçme Değerlendirme Süreçlerinde Dijital Teknolojilerin Kullanımı: İmam Hatip Lisesi Örneğinde Bir Durum Çalışması**Zeynep Amanet Araz¹, Zarife Şeyma Altın²***Öz**

Günümüzde teknolojik alanda yaşanan gelişmeler, eğitimde ve ölçme değerlendirme süreçlerinde teknolojiden yararlanmayı gerekli kılmıştır. Öğrencilere kazandırılması hedeflenen 21. yüzyıl becerilerini ölçmek için yalnızca geleneksel ölçme ve değerlendirme yöntemlerinden, araçlarından istifade etmek yetersiz kalmıştır. Nitekim, 2024-2025 Eğitim-öğretim yılından itibaren uygulanmaya başlayan Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Öğretim Programları ortak metninde de ölçme değerlendirme süreçlerinde dijital teknolojilerden istifade edilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Öğretim Programları 2024-2025 Eğitim Öğretim yılında pilot uygulama yapılmadan kademeli olarak uygulanmaya başlamıştır. Bu nedenle programın uygulanışı esnasında karşılaşılabilecek problemler, eksiklikler bilinmemektedir. Bu araştırma, din eğitimi ölçme değerlendirme süreçlerinde dijital teknolojilerin kullanım durumunu tespit etmeyi amaçlamaktadır. Saha araştırmaları, programı geliştirme sürecinde katkı verici olacaktır. Çalışmada 2024-2025 eğitim öğretim yılında ilk kez uygulanan Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli' ne göre işlenen Anadolu İmam Hatip Lisesi Temel Dini Bilgiler dersi ölçme değerlendirme süreçlerinde dijital teknolojilerin kullanımı incelenmiştir. Araştırma bulguları; Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli öğretim programları doğrultusunda işlenen 9. Sınıf Temel Dini Bilgiler dersi ölçme değerlendirme süreçlerinde dijital uygulamaların kullanımına ait sınıf gözlemlerinden, öğretmen ve öğrencilerle gerçekleştirilen mülakatlardan elde edilmiştir. Durum çalışması deseninde gerçekleştirilen araştırmada veriler içerik analizi ile analiz edilmiştir. Sonuç olarak Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli ölçme değerlendirme süreçlerinde öğretmenlerin dijital araçlar-uygulamalar içinde en fazla akıllı tahtayı kullandıkları, e-içerikleri bir kısım öğretmenin kullandığı, Eğitim Bilişim Ağı'nı (EBA) tercih etmedikleri, ünite sonu değerlendirme dış bağlantılarını kullanmadıkları, karekodlarla sunulan öz değerlendirme, grup değerlendirme, akran değerlendirme formlarının öğretmenler tarafından kullanılmadığı, öğretmenlerin derslerinde dijital oyunlara yer vermediği bulgularına ulaşılmıştır. Bu bulgulardan hareketle ölçme değerlendirme süreçlerinde dijital teknoloji kullanımının yeterli seviyede olmadığını, öğretmenlerin bu konuda eğitime ihtiyaç duyduğunu söylemek mümkündür.

* Bu makale İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde yürütülmekte olan "Yetkinlik Temelli Ölçme Değerlendirme: Türkiye Yüzyılı Maarif Modelinde Temel Dini Bilgiler Dersi Üzerine Bir İnceleme" adlı doktora tezinden üretilmiştir.

¹ Sorumlu Yazar: Öğretmen MEB, İstanbul, Türkiye, zeyneparaz569@gmail.com, ORCID: 0000-0002-0328-573X

² Dr., İstanbul Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü, İstanbul, Türkiye, seymaarslan@gmail.com, ORCID: 0000-0003-2926-1178

Anahtar Kelimeler

Din Eğitimi, Ölçme Değerlendirme, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli, İmam Hatip Okulları, Biçimlendirici Değerlendirme, Dijital Teknolojiler

Atıf bilgisi: Araz, Zeynep Emanet- Altın, Zarife Şeyma. “Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Ölçme Değerlendirme Süreçlerinde Dijital Teknolojilerin Kullanımı: İmam Hatip Lisesi Örneğinde Bir Durum Çalışması”. *Talim* 9/2 (Eylül 2025), 173-195. <https://doi.org/10.37344/talim.2025.74>

İntihal: Bu makalenin benzerlik oranı [intihal.net](https://www.intihal.net) ile kontrol edilmiş olup incelemesi en az iki hakem tarafından çift taraflı kör hakemlik ilkesi ile gerçekleştirilmiştir.

The Use of Digital Technologies in the Measurement and Evaluation Processes of the Century of Türkiye Education Model: A Case Study in the Example of Imam-Hatip High School

Abstract

Today, the dizzying developments in technology have made it necessary to utilize technology in education and measurement and evaluation processes. Utilizing only traditional measurement and evaluation methods and tools has become insufficient. As a matter of fact, in the common text of the Century of Türkiye Education Model Curricula, which has started to be implemented as of the 2024-2025 academic year, it has been emphasized that digital technologies should be utilized in measurement and evaluation processes. The Century of Türkiye Education Model Curricula has started to be implemented gradually in the 2024-2025 Academic Year without a pilot application. Therefore, the problems and deficiencies that may be encountered during the implementation of the program are unknown. Field research will contribute to the program development process. This research aims to determine the use of digital technologies in religious education measurement and evaluation processes. The use of digital technologies in the measurement and evaluation processes of the Anatolian Imam Hatip High School Basic Religious Knowledge course, which is taught according to the Türkiye Century Education Model, which was implemented for the first time in the 2024-2025 academic year when the study was prepared for publication, was examined. Research findings were obtained from classroom observations regarding the use of digital applications in the measurement and evaluation processes of the 9th Grade Basic Religious Knowledge Course, which is processed in accordance with the Century of Türkiye Education Model, and interviews with teachers and students. In the research conducted in the case study design, the data were analyzed with content analysis. As a result, it was found that in the Century of Türkiye Education Model measurement and evaluation processes, teachers used the smart board the most among digital tools-applications, did not prefer the Education Information Network (EBA), only a number of teachers used e-content, they did not use external links for end-of-unit evaluation; self-evaluation, group evaluation, peer evaluation forms presented with QR codes could not be used by teachers, and teachers did not include digital games in their lessons. Based on these findings, it is possible to say that the use of digital technology in measurement and evaluation processes is not at a sufficient level and that teachers need training in this regard.

Keywords

Religious Education, Measurement and Evaluation, The Century of Türkiye Education Model, Imam Hatip Schools, Formative Evaluation, Digital Technologies

Citation: Araz, Zeynep Emanet- Altin, Zarife Seyma. "The Use of Digital Technologies in the Measurement and Evaluation Processes of the Century of Türkiye Education Model: A Case Study in the Example of Imam-Hatip High School". *Talim* 9/2 (September 2025), 173-195. <https://doi.org/10.37344/talim.2025.74>

Plagiarism: This article's similarity rate is checked via [intihal.net](https://www.intihal.net), and its review is carried out by at least two reviewers using the double-blind review principle.

استخدام التقنيات الرقمية في عمليات القياس والتقييم في نموذج التعليم في تركيا: دراسة حالة في مدرسة ثانوية للأئمة والخطباء

شهدت الآونة الأخيرة تطورات مذهلة في المجال التكنولوجي، الأمر الذي جعل الاستفادة من التكنولوجيا في مجالي التعليم وعمليات القياس والتقييم أمرًا لا مفر منه. فلم تعد الطرق والوسائل التقليدية في القياس والتقييم كافية لوحدها. ومن هذا المنطلق، تم التأكيد في "النص المشترك لبرامج التعليم لنموذج قرن تركيا التربوي"، الذي بدأ تطبيقه اعتبارًا من العام الدراسي 2024-2025، على ضرورة الاستفادة من التقنيات الرقمية في عمليات القياس والتقييم. وتجدر الإشارة إلى أنّ هذه البرامج قد بدأت تطبيقها بشكل تدريجي من دون إجراء تطبيق تجريبي أولي. ولهذا السبب، فإن المشكلات والنقائص التي قد تُواجه أثناء تنفيذ البرنامج لا تزال مجهولة. ومن شأن البحوث الميدانية أن تساهم في عملية تطوير البرنامج.

تهدف هذه الدراسة إلى الكشف عن وضع استخدام التقنيات الرقمية في عمليات القياس والتقييم في تعليم الدين. وقد تناولت الدراسة استخدام التقنيات الرقمية في عمليات القياس والتقييم في مادة "المعارف الدينية الأساسية" التي دُرست في ثانويات الأئمة والخطباء الأناضولية وفقًا لنموذج قرن تركيا التربوي الذي طُبّق لأول مرة في العام الدراسي 2024-2025، وهو العام الذي أعدت فيه هذه الدراسة للنشر.

وقد استُمدت نتائج البحث من ملاحظات صفية لعمليات استخدام التطبيقات الرقمية في تدريس مادة "المعارف الدينية الأساسية" للصف التاسع، بالإضافة إلى مقابلات أجريت مع المعلمين والطلاب. وقد اتُبعت في البحث طريقة دراسة الحالة، وتم تحليل البيانات باستخدام تحليل المحتوى.

وتوصّلت الدراسة إلى أن المعلمين، في سياق نموذج قرن تركيا التربوي، يستخدمون اللوح الذكي أكثر من غيره من الأدوات والتطبيقات الرقمية، ولا يُفضلون استخدام شبكة المعلومات التربوية (EBA)، في حين يستخدم بعض المعلمين المحتويات الرقمية، ولا يتم استخدام الروابط الخارجية لتقويم نهاية الوحدة؛ كما أن نماذج التقييم الذاتي، وتقييم المجموعات، وتقييم الأقران المقدّمة عبر رموز الاستجابة السريعة (QR) لا تُستخدم من قبل المعلمين، ولا يُدرج المعلمون الألعاب الرقمية في دروسهم.

وانطلاقًا من هذه النتائج، يمكن القول إن مستوى استخدام التكنولوجيا الرقمية في عمليات القياس والتقييم لا يزال غير كافٍ، وأن المعلمين بحاجة إلى تلقي تدريبات في هذا المجال.

الكلمات الرئيسية:

التعليم الديني، القياس والتقييم، نموذج التعليم التركي للقرن، مدارس الإمام الخطيب، التقييم التكويني، التقنيات الرقمية

Giriş

Günümüzde tüm dünyada büyük bir hızla dijital değişimler, dönüşümler yaşanmaktadır. Yaşanan bu değişimler eğitim-öğretim süreçlerine de yansımaktadır. Nitekim Türkiye’de de öğretim programları 2024 yılı itibarıyla değişmiştir. 2024-2025 eğitim-öğretim yılından itibaren kademeli olarak Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli uygulanmaya başlanmıştır. Kapsamlı bir müfredat olan modelin ortak metninde ‘Öğrenme Kanıtları ve Ölçme ve Değerlendirme’ başlıklı bölümde ölçme değerlendirme süreçlerinde dijital teknolojilerden istifade etmenin gerekliliğine dikkat çekilmiştir:

“Günümüzde değişen koşullar dikkate alındığında dijital teknolojilerin ölçme ve değerlendirme amacıyla kullanılması bir gerekliliktir. Dijital teknolojiler öğrencilerin kendilerini ifade etmelerini,

bilgiye hızlı ulaşmalarını kolaylaştırmaktadır. Dijitalleşmeyle birlikte öğrenme yanında ölçme ve değerlendirme de bireyselleştirilmiş oyun ve senaryo tabanlı uygulamalarla zenginleştirilebilir. Özellikle performansa dayalı ölçme ve değerlendirme faaliyetlerinde dijital teknolojiler (simülasyon, senaryo oluşturma, eğitsel oyun vb.) kullanılabilir.”³

Metinde ifade edildiği üzere ölçme değerlendirme süreçlerinin dijitalleşmesi, öğrenme öğretme süreçlerindeki değişimin bir sonucudur. Maarif Modeli’nin Anadolu İmam Hatip Lisesi Temel Dini Bilgiler Dersi (9. Sınıf) öğretim programında programın uygulanmasına ilişkin esaslar bölümü 4. Maddede de benzer şekilde, ölçme değerlendirmenin dijitalleşmesinin en önemli etkisinin, sürecin bireyselleşmesi olduğuna işaret edilmektedir:

“Ölçme ve değerlendirme yöntemleri öğrencilerin yeteneklerine, ihtiyaçlarına ve özel durumlarına göre çeşitlendirilir. Bilgi ve becerilerin ölçülmesi ve değerlendirilmesinde ilgi çekici, günlük hayatla ilgili, çevrede karşılaşılabilecek problemlere dair görevler verilir; öğrenciye yönelik yargısal nitelik taşımayan ve motive eden geri bildirimler sağlanır; dijital teknolojilerden ve oyunlardan yararlanılır.”⁴

Anadolu İmam Hatip Lisesi Temel Dini Bilgiler Dersi (9. Sınıf) öğretim programında öğretme-öğrenme uygulamaları esnasında temel dinî kaynakların kullanılması tavsiye edilmiş, içerik çerçevesinin öğrencilere daha net sunulması için ayet meallerinden ve hadislerden istifade edilmesi önerilmiştir. Ayet, ayet mealleri ve hadis metinleri belirlenirken Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından hazırlanan kaynakların temel alınması, ilave olarak literatürde onay gören eserlerden de yararlanılabileceği belirtildikten sonra bu kaynakların kullanımı esnasında telif haklarının ve etik kuralların dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. *“Özellikle dijital kaynakların kullanımı hususunda Millî Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenen kurallara uyulmalıdır.”⁵* ifadesi ile dijital kaynaklara özel olarak dikkat çekilmiş, bu kaynakları kullanırken Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından tespit edilen kurallara uyulması gerektiği vurgulanmıştır.

Öğretim programının öğretme-öğrenme uygulamaları bölümünde ise *“Dijital öğrenme ortamları ve uygulamaları (EBA, Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından geliştirilen dijital platformlar, akıllı telefon ve tablet uygulamaları, çevrim içi paylaşım platformları vb.) ile ulusal ve uluslararası projeler imkânlar çerçevesinde öğretme-öğrenme süreçlerine dâhil edilmelidir.”⁶* cümleleri ile eğitim süreçlerinde dijital teknoloji kullanılması tavsiye edilmiştir.

Söz konusu tavsiyelerin gerçekleştirilebilir olmasının öncelikle öğretmen tutumlarına bağlı olduğu bir gerçektir. Bundan dolayıdır ki, öğretme-öğrenme uygulamalarında dijital teknolojilerin kullanımı öğretmenlerin sahip olması gereken yeterlikler kapsamında değerlendirilmektedir. MEB Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğüne 2006 yılında Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlilikleri yayımlanmış ve 2017 yılında güncellenmiştir. *“Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlilikleri”* isimli belgede *“Mesleki Beceri”* yeterlik alanında *“Öğrenme ve Öğretme Sürecini Yönetme”* yeterliğinin göstergesi olarak *“Öğretme ve öğrenme sürecinde bilgi ve iletişim teknolojilerini etkin kullanır.”⁷* cümlesi yer almaktadır. Bu cümle ile öğretmenlerin, öğrenme ve öğretme süreçlerini yönetirken bilgi ve iletişim teknolojilerinden istifade etmeleri mesleki becerilerinin bir gereği olarak ifade edilmiştir.

Öğretmenlik mesleği genel yeterlikleri içinde *“Mesleki Beceri”* yeterlik alanında *“Ölçme ve Değerlendirme”* yeterliğine yer verilmiş ve bu yeterlik *“Ölçme ve değerlendirme, yöntem, teknik ve araçlarını*

³ “Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Öğretim Programları Ortak Metni” (T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, 2024), 60.

⁴ “Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Anadolu İmam Hatip Lisesi Temel Dinî Bilgiler Dersi Öğretim Programı (9. Sınıf)” (T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, 2024), 5.

⁵ “Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Anadolu İmam Hatip Lisesi Temel Dinî Bilgiler Dersi Öğretim Programı (9. Sınıf)”, 8.

⁶ “Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Anadolu İmam Hatip Lisesi Temel Dinî Bilgiler Dersi Öğretim Programı (9. Sınıf)”, 7.

⁷ Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlilikleri” (Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü, T. C. Milli Eğitim Bakanlığı, 2017), 14.

amacına uygun kullanır.” ifadesi ile açıklanmıştır. Bu becerinin yeterlik göstergeleri; alanına ve öğrencilerin gelişimsel özelliklerine uygun ölçme ve değerlendirme araçları hazırlar ve kullanır, ölçme ve değerlendirmede süreç ve sonuç odaklı yöntemler kullanır, ölçme ve değerlendirmeyi objektif ve adil olarak yapar, ölçme ve değerlendirme sonuçlarına göre öğrencilere ve diğer paydaşlara doğru ve yapıcı geribildirimler verir, ölçme ve değerlendirme sonuçlarına göre öğretme ve öğrenme süreçlerini yeniden düzenler maddeleri ile açıklanmıştır.⁸ Günümüzde yaşanan teknolojik gelişmeler düşünüldüğünde, öğretmenlerin tüm bu süreçlerde dijital teknolojiye yer vermelerinin bu yeterlikler karşısında öğretmen performansına üst düzeyde katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

“Dijital yetkinlik”, 2006 yılında Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Birliği Konseyi tarafından kabul edilen, 2018’de güncel gelişmeler ve yeni ihtiyaçlar doğrultusunda yenilenen Hayat Boyu Öğrenme için Anahtar Yetkinlikler Hakkında Tavsiye Kararı’nda 8 anahtar yetkinlikten biri olarak belirlenmiştir.⁹

Türkiye’de öğretmenlerin bu yeterlik konusundaki performansları, üzerinde yeterince durulmamış bir konudur. Seher Yalçın’ın 2018 tarihli değerlendirmesinde Türkiye’de sık kullanılan ölçme ve değerlendirme yöntemlerinin 21. yüzyıl becerilerini -ki bunlar arasında bilgi, medya ve teknoloji becerileri de bulunmaktadır¹⁰- ölçmek için yeterli olmadığı ifade edilmektedir. Bu tür becerilerin ölçülmesinde; durumsal yargı testleri, bilgisayar simülasyonları ve bilgisayar destekli maddeler, beceri ve yetenek geçmişi gibi ölçme araç ve yaklaşımlarının kullanıldığı, bunların ise Türkiye’de yeterince bilinmediğine işaret edilmektedir.¹¹

Vedat Yalçın ve ekibinin 2025’te yayınlanan araştırması ise özellikle COVID-19 pandemisi sürecinde eğitim sistemlerindeki zorunlu dönüşüm esnasında öğretmenlerin dijital yeterlilikleri ve ölçme değerlendirme süreçlerinde rollerindeki değişime dikkat çekerek, dijital ölçme ve değerlendirme araçlarını kullanma eğilimlerine ilişkin öğretmen görüşlerini belirlemiş; öğretmenlerin bu süreçte karşılaştıkları zorlukları incelemiştir. Eğitimde dijital teknolojilerin yaygın kullanımının, öğretmenlerin dijital becerilerinin geliştirilmesini zorunlu kıldığını ve bu bağlamda ölçme ve değerlendirme süreçlerinde dijital araçların kullanımına duyulan ihtiyacın daha belirgin hale geldiğini vurgulayan araştırma, öğretmenlerin dijital ölçme ve değerlendirme sistemlerine genel olarak olumlu yaklaştığını tespit etmektedir. Bununla birlikte teknik sorunlar, güvenilirlik eksiklikleri, öğrenme sürecine etkileri ve motivasyon farklılıkları gibi unsurların süreci olumsuz yönde etkileyebildiğini düşünmektedirler.¹² Pandemi döneminde yaşanan zorluklar, dijital değerlendirme sistemlerinin sürdürülebilir hale getirilmesi için gerekli olan teknik altyapının ve öğretmen eğitim programlarının önemini ortaya koymuştur.¹³

Türkiye’de öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının dijital yeterlikleri ve teknolojik araçları eğitim sürecine entegre etme düzeyleri üzerine yapılan diğer bazı araştırmalar¹⁴, dijital değerlendirme araçları hakkında teknolojik yetersizlikten kaynaklanan genel bir çekince bulunduğunu, fakat bunların yalnızca teknik kullanımının değil, aynı zamanda pedagojik entegrasyonunun da ele alınması gerektiğini ortaya koymaktadır.

⁸ “Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri”, 15.

⁹ “Avrupa Birliği Resmî Gazetesi” (2018), 8.

¹⁰ Araştırmada incelenen diğer 21. Yüzyıl becerileri, öğrenme ve yenilik becerileri ile yaşam ve kariyer becerileridir. Yalçın, 21. Yüzyıl Becerileri ve Bu Becerilerin Ölçülmesinde Kullanılan Araçlar ve Yaklaşımlar, 194

¹¹ Seher Yalçın, “21. Yüzyıl Becerileri ve Bu Becerilerin Ölçülmesinde Kullanılan Araçlar ve Yaklaşımlar”, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi* 51/1 (2018), 184,185,194.

¹² Vedat Yalçın vd., “Öğretmenlerin Dijital Ölçme ve Değerlendirme Araçlarını Kullanma Eğilimleri”, *Ulusal Eğitim Dergisi* 5/4 (2025), 2.

¹³ Perifanou ve diğerleri, 2021’den aktaran Yalçın, 2025, 3

¹⁴ Döne Köksal - Suzan Canlı, “Öğretmenlerin Dijital Yeterliliklerinin İncelenmesi [Examination of Teachers’ Digital Competencies]”, *Bilim, Eğitim, Sanat ve Teknoloji Dergisi (BEST Dergi) [Science, Education, Art and Technology Journal (SEAT Journal)]* 8/1 (2024), 1-21; Vedat Yalçın vd., “Öğretmenlerin Dijital Ölçme ve Değerlendirme Araçlarını Kullanma Eğilimleri”, *Ulusal Eğitim Dergisi* 5/4 (2025); Maşallah Doğan - Mustafa Serkan Günbatır, “Öğretmenlerin Dijital Öz-Yeterlikleri: Mardin İli Örneği”, *Muş Alparslan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 4/2 (2024), 74-98.

Maarif Modeli'yle birlikte hangi ölçme araçlarının kullanıldığı kadar, neyin ölçüldüğü sorusu önemli hale gelmiş, becerilerin ölçülmesi ayrı bir problem alanı olarak kendisini göstermiştir.

Konunun din eğitimi süreçleri ile ilgili boyutu, öncelikle yukarıda ele alınan Türkiye'deki genel tablonun bir parçasıdır. Fakat din öğretimi alanının ölçme değerlendirme açısından diğer alanlardan ayrılan hususiyetleri bulunduğu dikkate alınması gereken bir durumdur. Değer kazandırma, tutum geliştirme ve anlam arayışını destekleme gibi hedefler, din öğretimi alanında ölçmenin yalnızca bilgi düzeyinde değil; duyuşsal alanı da kapsamasını gerekli kılmaktadır.

Din eğitimi ve öğretimi alanında ölçme ve değerlendirmeyi konu edinen çalışmalar, bu hususiyetin farkında olarak çoğunlukla alternatif ölçme değerlendirme yöntemlerini önermiş ve örneklerini sunmaya çalışmıştır. Koç'un 2022 tarihli çalışmasında¹⁵ din öğretimi kapsamındaki derslerin programlarında tavsiye edilen alternatif ölçme ve değerlendirme tekniklerinin uygulama örnekleri DKAB dersi, Anadolu İmam Hatip Lisesi Meslek Dersleri, Kur'an-ı Kerim, Arapça ve Hz. Muhammed'in Hayatı dersleri üzerinden verilmiştir. Yiğit'in 2024 tarihli çalışması¹⁶ da benzer şekilde ölçme ve değerlendirme yöntemlerini tanıtarak din öğretimi alanı için örnekler sunmaktadır. Uzunpolat'ın 2025 tarihli ve "Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinde Biçimlendirici Değerlendirme Uygulamalarının Kullanımı" başlıklı doktora çalışması¹⁷, DKAB dersinde biçimlendirici değerlendirme uygulamalarının öğrencilerin akademik başarıları ve derse yönelik tutumları üzerindeki etkisini belirlemeyi ve bu uygulamaları deneyimleyen öğretmen ve öğrencilerin görüşlerini incelemeyi amaçlamıştır. Nicel boyutta yarı deneysel desen ile yürütülen araştırmada, deney grubunda uygulanan biçimlendirici değerlendirme uygulamalarının, kontrol grubunda uygulanan düzey belirleyici değerlendirme uygulamalarına kıyasla öğrenci başarılarını ve öğrencilerin derse yönelik tutumlarını istatistiksel olarak anlamlı düzeyde artırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Öğrenci ve öğretmenlerle yapılan görüşmeler doğrultusunda biçimlendirici değerlendirme uygulamalarının öğrencileri; akademik, psikolojik ve sosyal açıdan olumlu yönde geliştirdiği ifade edilmiştir. Öğretmenler, biçimlendirici değerlendirme uygulamalarının zaman alıcı, yorucu ve kalabalık sınıflarda uygulanmasının güç olması gibi zorluklarla karşılaştıklarını ifade etmişlerdir.

Din öğretimi alanındaki çalışmaların bir bölümü ise öğretmenlerin/öğretmen adaylarının ölçme değerlendirmeye ilişkin tutumlarını¹⁸, hangi ölçme değerlendirme tekniklerini kullandıklarını tespit etmeyi hedeflemiş¹⁹, bir diğer bölümü ölçme değerlendirme konusunda öğretmen yeterliklerini incelemiştir. Gündoğdu'nun, 2011 tarihli²⁰ ve "İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin Öğrenci Başarısını Değerlendirme Yeterlikleri (İstanbul Örneği)" başlıklı doktora tezi, DKAB öğretmenlerinin öğrencilerin başarısının değerlendirilmesinde yeterli olduğunu, öğretmen yeterliğinde hizmet içinde alınan ölçme değerlendirme eğitiminin anlamlı bir farklılık oluşturduğunu, öğretmenlerin ölçme aracı olarak en çok

¹⁵ Ahmet Koç, *Din Öğretiminde Alternatif Ölçme ve Değerlendirme* (Konya: NEÜ Yayınları, 2022), 8.

¹⁶ Yasin Yiğit, *Din Öğretimi Özelinde Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme* (Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2024).

¹⁷ Yakup Uzunpolat, *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinde Biçimlendirici Değerlendirme Uygulamalarının Kullanımı* (Erzurum: T.C Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2025), 5.

¹⁸ Bu kapsamda yürütülen araştırmalar için bkz. Umut Kaya, "İlahiyat Öğrencilerinin Ölçme ve Değerlendirme Dersi Tutumları", *Türkiye Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi* 12 (2021), 125; Vahdettin Şimşek, "Farklı Değişkenlere Göre DKAB Öğretmenlerinin Ölçme Değerlendirmeye Yönelik Tutumları", *Dini Araştırmalar*, (2022), 553.

¹⁹ Bu kapsamda yürütülen araştırmalar için bkz. Alaaddin Çakmak, *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretiminde Ölçme ve Değerlendirme Teknikleri ve Öğretmenlerin Bunları Kullanma Düzeyleri* (Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2011), 4; Mehmet Yıldız, *Ortaokul Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin Alternatif Ölçme ve Değerlendirme Tekniklerini Kullanma Düzeyleri ve Karşılaştıkları Sorunlar (Sivas İli Örneği)* (Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2015), 6-7; Davut Işıkdöğen, "Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretmenlerinin Yapılandırmacı Ölçme ve Değerlendirme Yöntemlerine Yönelik Görüşleri (Diyarbakır- Şanlıurfa Örneği)", *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 11 (2014), 18;

²⁰ Mehmet Yıldız - M. Fatih Genç, "Ortaokul Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin Alternatif Ölçme ve Değerlendirme Tekniklerini Kullanma Düzeyleri ve Karşılaştıkları Sorunlar", *İlahiyat Tetkikleri Dergisi* 45 (2016), 49;

performans görevini tercih ettiğini, fakat alternatif araçlara göre geleneksel araçların daha yaygın kullanıldığını tespit etmiştir.

Maarif Modeli ile birlikte din öğretimi alanında ölçme değerlendirmeyi yapılandırmaya ilişkin ihtiyacın artmasıyla bu alanda araştırmaların artacağı öngörülebilir. Bunun erken bir örneği olmak üzere Maarif Modeli'nin de vurguladığı, ölçme değerlendirme süreçlerinde dijital teknolojilerden yararlanma konusunda bir durum tespiti yapmak bu araştırmanın temel hedefidir. Konunun dijital teknolojilerin kullanımıyla ilgili bölümü ise daha önce ele alınmamış görünmektedir. Daha önce de vurgulandığı üzere her tür düzenleme, öncelikle öğretmen tutumlarına bağlı olarak gerçeklik kazanabilir. Dijital yetkinliğin, öğretmenlerin önünde önemli bir yeterlik kategorisi olarak bulunduğu bir dönemde, din öğretimi alanındaki öğretmenlerin bu konudaki tutumları, Maarif Modeli'nin ilk uygulama senesindeki dijital ölçme ve değerlendirme deneyimleri, önümüzdeki dönemi planlamak için önem arz etmektedir. Öğretmen tutumları ve uygulamalarının öğrenciler tarafından nasıl değerlendirildiğini incelemek de çok boyutlu değerlendirmeye imkân sunmaktadır.

Araştırma problemi ve alt problemler

Bu gerekçelerden hareketle bu çalışma; eğitim-öğretimde ölçme değerlendirme süreçlerinde dijital teknolojilerin kullanım durumunu tespit etmek, bu teknolojilerin kullanımına yönelik öğretmen ve öğrenci görüşlerini ortaya koymak ve buradan hareketle de dijital teknolojilerin kullanımını artırmak için yapılması gerekenlere dair öneriler sunmayı hedeflemiştir.

Araştırmanın temel problemi “Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Ölçme değerlendirme süreçlerinde dijital teknoloji kullanım durumu ve bu konudaki öğretmen öğrenci görüşleri nelerdir?” sorusudur. Bununla ilişkili biçimde araştırmanın beş alt problemleri bulunmaktadır:

1. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli ölçme değerlendirme süreçlerinde öğretmenler derslerinde hangi dijital teknolojileri kullanılmaktadır?
2. Öğretmenler ölçme değerlendirme süreçlerinde dijital teknolojileri etkili şekilde kullanabilmek için yeterli dijital bilgi ve becerilere sahip midir?
3. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli ölçme değerlendirme süreçleri dijital teknoloji kullanımında ne tür zorluklar yaşanmaktadır?
4. Yeni öğretim programının ölçme değerlendirme süreçlerini deneyimleyen öğretmen ve öğrencilerin ölçme değerlendirme süreçlerinde dijital teknolojilerin kullanımını hakkında görüşleri nelerdir?
5. TYMM ölçme değerlendirme süreçlerinde dijital teknoloji kullanımına dair araştırmacı gözlemleri nelerdir?

Araştırmanın Önemi

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli öğretim programı 2024-2025 eğitim-öğretim yılında kademeli olarak uygulamaya geçmiştir. Program uygulanmaya başlanmadan önce pilot uygulama yapılmamıştır. Bu bağlamda programın saha uygulamaları esnasında ne tür durumlar yaşanacağı bilinmemektedir. Bu çalışma Türkiye Yüzyılı Maarif Modelinin ölçme değerlendirme süreçlerinde dijital teknoloji kullanımına dair saha bulgularını analiz etmesi yönüyle önem arz etmektedir.

Eğitim-öğretim süreçlerinden verim alınabilmesi için yapılan çalışmaların ve düzenlenen programların yeterlilik düzeyi belirlenmeli, gerekli görüldüğünde bazı değişikliklere baş vurulmalıdır. Ölçme ve değerlendirme ile eğitimde değişim ve gelişmeleri sağlamak mümkündür. Nitekim sağlıklı bir değerlendirme yapılmadan öğretim programlarının durumunu tespit etmek mümkün değildir. Öğretim programlarının uygulamaya aktarılmasında yaşanan olumlu ya da olumsuz durumlar, bu konudaki öğretmen

ve öğrenci görüşleri bilinmeden programın geliştirilmesi mümkün değildir. Bu bağlamda harcanan emek ve yapılan masrafların boşa gitmemesi adına sahadan veriler toplamak önem arz etmektedir.

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli ortaya koyulduğundan bu yana üzerine değerlendirmelerde bulunulmuştur. Araştırmaya yakın konularda çalışmalar bulunmakla birlikte Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli ölçme değerlendirme süreçlerinde dijital teknolojilerin kullanılmasıyla ilgili saha araştırmalarını ihtiva eden bir çalışmaya rastlanmamıştır. Çalışma bu yönüyle özgünlük taşımaktadır. Türkiye Yüzyılı Maarif Modelinin uygulandığı ilk yılda, ölçme değerlendirme süreçlerinde dijital teknolojilerin kullanımına dair sahadan veriler sunması bakımından alana katkı sağlaması beklenmektedir. Elde edilen bulgular ilerleyen dönemde program geliştirme süreçlerine katkı sağlayabilir.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseniyle gerçekleştirilmiştir. Durum çalışması; güncel bir olguyu kendi gerçek yaşam çerçevesi içinde çalışan, olgu ve içinde bulunduğu içerik arasındaki sınırların kesin hatlarıyla belirgin olmadığı ve birden fazla kanıt veya veri kaynağının mevcut olduğu durumlarda kullanılan görgül bir araştırma yöntemidir.²¹ Örnek olay olarak da adlandırılan durum çalışmalarının amacı, incelenen birimin, olgu ya da grubun iç yüzünü ve davranışlarını anlamaktır. Durum çalışmasında derinlemesine incelemelerde bulunulur, farklı boyutlardan gözlem ve çözümlemeler yapılır.²² Bu kapsamda çalışmada ölçme değerlendirme süreçlerinde dijital teknolojilerin kullanım durumunu belirlemek için sınıf gözlemleri, öğretmen ve öğrencilerle mülakatlar gerçekleştirilmiştir.

Çalışma Grubu

Araştırmaya 2024-2025 eğitim-öğretim yılında Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı İmam-Hatip Liselerinde 9. sınıf Temel Dini Bilgiler dersini okutan 5 öğretmen ve bu öğretmenlerin sınıflarında öğrenim gören 4'er öğrenci olmak üzere toplamda 25 kişi gönüllü olarak katılmıştır. Öğrencilerin 12'si erkek, 8'i kızdır. Öğretmen seçiminde amaca uygunluk bakımından iradi örneklem yöntemi tercih edilmiştir. Birbirinden mümkün olduğunca farklı olan vakaları bularak maksimum bir varyasyon örneği oluşturmak amacıyla maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi kullanılmıştır.²³ Katılımcılar seçilirken çeşitlilik göstermesi bakımından; farklı kıdeme sahip, farklı cinsiyetlerde, İstanbul'un farklı semtlerinde görev yapan öğretmenler tercih edilmiştir. Okul seçiminde İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden görüş alınarak çeşitlilik içermesi bakımından İstanbul'un beş ayrı semtinden farklı akademik seviyelerde iki kız okulu, iki erkek okulu ve bir de erkek ve kız okulu örneklem olarak tercih edilmiştir. Katılımcılar belirlenirken Anadolu İmam Hatip Liselerinde 9. sınıf Temel Dini Bilgiler dersine giriyor olmak dışında başka herhangi bir ön koşul aranmamıştır.

Aşağıda Tablo 1 ve Tablo 2'de araştırmanın katılımcı grubunu oluşturan öğretmen ve öğrencilere ilişkin bilgiler verilmiştir.

Tablo 1: Araştırmaya katılan öğretmenlere ait bilgiler

Katılımcı	Cinsiyet	Kıdem	Eğitim Durumu
-----------	----------	-------	---------------

²¹ Ali Yıldırım - Hasan Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (Seçkin Yayıncılık, 2013), 4.

²² M. Yaşar Özden - Levent Durdu (ed.), *Eğitimde Üretim Tabanlı Çalışmalar İçin Nitel Araştırma Yöntemleri* (Ankara: Anı Yayıncılık, 2016), 4.

²³ Fedayi Yağar - Sema Dökme, "Niteliksel Araştırmaların Planlanması: Araştırma Soruları, Örneklem Seçimi, Geçerlik ve Güvenirlik", *Gazi Sağlık Bilimleri Dergisi* 3/3 (2018), 5.

Öğretmen 1	Erkek	3	Lisans
Öğretmen 2	Erkek	19	Yüksek Lisans
Öğretmen 3	Erkek	30	Yüksek Lisans
Öğretmen 4	Kadın	20	Yüksek Lisans
Öğretmen 5	Kadın	14	Lisans

Tablo 2: Araştırmaya katılan öğrencilere ait bilgiler

Katılımcı	Cinsiyet	Sınıf Seviyesi
Öğrenci 1	Erkek	9
Öğrenci 2	Erkek	9
Öğrenci 3	Erkek	9
Öğrenci 4	Erkek	9
Öğrenci 5	Erkek	9
Öğrenci 6	Erkek	9
Öğrenci 7	Erkek	9
Öğrenci 8	Erkek	9
Öğrenci 9	Erkek	9
Öğrenci 10	Erkek	9
Öğrenci 11	Erkek	9
Öğrenci 12	Erkek	9
Öğrenci 13	Kız	9
Öğrenci 14	Kız	9
Öğrenci 15	Kız	9
Öğrenci 16	Kız	9
Öğrenci 17	Kız	9
Öğrenci 18	Kız	9
Öğrenci 19	Kız	9
Öğrenci 20	Kız	9

Aracı
Veri

Toplama

Araştırma verileri yarı yapılandırılmış görüşme formu ve gözlem formu ile edilmiştir. Görüşme ve gözlem formları araştırmacı tarafından ilgili literatür incelemesi yoluyla oluşturulmuştur. Sonrasında geçerlik ve güvenilirliğini artırmak amacıyla hazırlanan formlar din eğitimi alanında 2, ölçme değerlendirme alanında 1 uzman olmak üzere toplam 3 uzman akademisyenin görüşüne sunulmuş, onların önerileri doğrultusunda gerekli düzenlemeler yapılmıştır.

Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri 2024-2025 eğitim-öğretim yılında Şubat ve Mart aylarında araştırmacı tarafından yapılan sınıf gözlemleri, öğretmen ve öğrencilerle yapılan yüz yüze görüşmelerden elde edilmiştir. Sınıf gözlemleri peş peşe iki ders saatinde yapılmıştır. Toplamda 10 ders saati gözlem gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler okul ortamında öğretmen ve öğrencilerin müsait oldukları zaman dilimlerinde gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerde yarı yapılandırılmış mülakat formları kullanılmıştır. Gözlem formuna göre yapılan sınıf gözlemleri, öğretmen ve öğrencilerle yapılan görüşmeler araştırmacı tarafından el yazısı ile kayda geçirilmiştir. Katılımcılara çalışmanın amacı açıklanmış, katılımın gönüllülük esasına dayalı olduğu bildirilmiştir. İstedikleri zaman araştırmaya katılmaktan vaz geçebilecekleri bilgisi verilmiş, araştırmada toplanan verilerin ne kadar süre ve ne şekilde muhafaza edileceği belirtilmiştir. Elde edilen verilerin tamamen araştırma amacı ile kullanılacağı, kişisel bilgilerin gizli tutulacağı açıklanmıştır. Katılımcılardan ve öğrenci velilerinden onam formları ile imzaları alınmıştır.

Etik Kurul Onayı

Bu araştırma İstanbul Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu'nun 11.11.2024 tarih ve 11 sayılı toplantı kararıyla yapılmıştır.

Verilerin Analizi

Veri analizi, içerik analizi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. İçerik analizinde tümevarımcı analiz yaklaşımı kullanılmıştır. Tümevarımcı analiz "Kodlama yoluyla verilerin altında yatan kavramları ve bu kavramlar arasındaki ilişkileri ortaya çıkarmaktır."²⁴ İçerik analizi esnasında toplanan veriler bölümlere ayrılmış, incelenmiş, karşılaştırmalar yapılmış, kavramlaştırılmış ve ilişkilendirilmiştir. Bu ilişkilerle daha üst düzey bir tema belirlenmiştir. Kodlamalar ve tema oluşturma araştırmacının kendisi tarafından yapılmıştır.

Kodlara ve temalara bağlı kalınarak veriler betimlenmiş, alıntılarla desteklenmiş, örneklendirmeler yapılmış, açıklanmalarda bulunulmuş ve yorumlanmıştır. Öğretmen ve öğrenci isimleri numaralandırılarak öğretmen için (Öğrt), öğrenci için (Öğr) kısaltması kullanılmıştır. Saha bulguları doğrultusunda imam hatip lisesi meslek dersleri açısından Temel Dini Bilgiler dersi örnekliğinde yetkinlik temelli ölçme değerlendirme uygulamalarında dijital teknolojilerin kullanımının etkinliği değerlendirilmiştir.

Bulgular

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli çerçevesinde dijital teknolojilerin ölçme ve değerlendirme süreçlerindeki kullanım biçimlerini inceleyen nitel desendeki araştırmada toplanan veriler, öğretmenlerin ve öğrencilerin dijital araçlara yönelik tutumlarını, kullanım sıklıklarını ve uygulama örüntülerini ortaya koymaktadır. İçerik analizi yoluyla temalaştırılan veriler altı başlık altında sınıflandırılmıştır. Bulgular bölümünün alt başlıklarını da oluşturan bu temalar, farklı dijital araç veya platformlardan oluşmuştur. Akıllı tahta, Eğitim Bilişim Ağı (EBA), videolar, ünite sonu dış bağlantılar ve karekodlarla sunulan öz değerlendirme, grup değerlendirme, akran değerlendirme formları ve web-2 araçlarının kullanımı olmak üzere her bir dijital araç özelinde sınıf içi uygulamalar ve paydaş görüşlerine dayalı bulgular değerlendirilmiştir.

a. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Ölçme Değerlendirme Süreçlerinde Akıllı Tahta Kullanımına Dair Bulgular

TYMM ölçme değerlendirme uygulamalarına dair yapılan sınıf gözlemlerinde öğretmenlerin dijital araçlar-uygulamalar içinde en fazla akıllı tahtayı kullandıkları tespit edilmiştir. Örneğin "İbadet ve Temizlik ilişkisi" adlı konunun sınıf içi ölçme faaliyetleri esnasında öğrencilerin ibadetlerin hükümlerine dair ön bilgilerini yoklamak amacıyla ders kitabında yer alan "grafik bilgisi 3. 2 ibadetlerin hükümleri" akıllı tahtada açılmıştır. Öğrencilerden farz, vacip, sünnet kavramlarının tanımlarını yapmaları istenmiştir. Öğrencilerden

²⁴ Yıldırım - Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, 259.

gelen cevaplar doğrultusunda “Farz: İbadetlerin hükümleri İbadetle yükümlü olan kişilerin kesin olarak yapması gereken; yapılmasında sevap, terk edilmesinde günah olan ve inkârı kişiyi dinden çıkaran eylem.” tanımında “inkârı kişiyi dinden çıkaran” ifadesinin öğrenciler tarafından bilinmediği tespit edilmiştir. Sınıf öğretmeni akıllı tahta üzerinde fatih kalem ile bu ifadenin altını çizmiştir. Böylelikle öğrencilerin bilgi eksikliklerini biçimlendirme faaliyeti ile tamamlama yoluna gitmiştir.

Bir başka derste “İbadet ve İbadetin Kabul Şartları” konusunun ardından öğrencilerin ilgili öğrenme çıktısının süreç bileşenlerine ne derece ulaştıklarını tespit etmek amacıyla ders kitabı sayfa yetmiş dokuzda yer alan “Kontrol Noktası-1” akıllı tahta üzerinden açılmıştır. Etkinlikte 7 adet ifade verilmiş ve öğrencilerden bu ifadelerin başına doğru ya da yanlış olduklarına dair işaretleme yapmaları istenmiştir. Bir öğrenci tahtaya kalkarak etkinlikte yer alan ifadeleri okumuş diğer öğrenciler ise oturdukları yerden “doğru” ya da “yanlış” şeklinde cevaplarını ifade etmişlerdir.

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli ortak metninde dijital ölçme değerlendirme uygulamalarının öğrencilerin kendilerini ifade etme becerilerini kolaylaştırdığına vurgu yapılmıştır.²⁵ Ancak yukarıda aktarılan biçimlendirici değerlendirme esnasında dijital teknoloji kullanımı sırasında yapılan sınıf gözleminde, süre sıkıntısı sebebiyle ders öğretmeni her öğrenciyi tek tek tahtaya kaldırarak önce ilgili cümleyi okumasını ardından “doğru” ya da “yanlış” cevabını vermesini böylelikle öğrencilerin beden dilini kullanmalarını, iletişim becerilerini sergilemelerini sağlayamamıştır. Ayrıca bazı öğrencilerin seslerini duyurmakta sorun yaşadığı gözlemlenmiştir. Dolayısıyla, dijital ölçme değerlendirme uygulamalarının öğrencilerin kendilerini ifade etme becerilerini kolaylaştırmasının öğretmen tutumları ve sınıf yönetimine bağlı olduğu ifade edilebilir.

Araştırma kapsamında yaptığımız görüşmelerde “Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli uygulamaları esnasında dijital teknolojileri ve oyunları ölçme değerlendirme amacıyla kullanma imkânınız oldu mu?” sorusu öğretmenlere yöneltilmiştir. Bu soruya öğretmenlerin çoğu dijital teknoloji kullanmadığını dile getirerek cevap vermiştir. (Öğrt 5) ise *EBA’daki ders videolarından, değerlendirme formlarından ve grup değerlendirme formlarından istifade ediyorum.*” cevabını vermiştir. Öğretmenlerin bazıları ise akıllı tahtayı kullandığını söylemişlerdir. Gözlem yapılan tüm sınıflarda ölçme değerlendirme uygulamaları için akıllı tahta kullanılmasına rağmen yalnızca (Öğrt 1) ve (Öğrt 3) dijital teknolojilerden akıllı tahta kullandığını dile getirmiştir. Bu durum öğretmenlerin akıllı tahtanın dijital teknoloji kapsamına girdiğine dair bilgi eksiklikleri olduğunu göstermektedir.

b. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Ölçme Değerlendirme Süreçlerinde Eğitim Bilişim Ağı (EBA) Kullanımına Dair Bulgular

TYMM ölçme değerlendirme süreçlerinde kullanılabilecek dijital uygulamalardan biri de EBA’dır. EBA, Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü tarafından öğretmen ve öğrencilerin kullanımına ücretsiz bir olarak sunulmuş çevrimiçi bir sosyal eğitim platformudur.²⁶ EBA’ da ölçme değerlendirme etkinliklerinde kullanılabilecek çok fazla materyal bulunmaktadır. Öğrencilerin konuları öğrenme düzeyini, bilgi ve becerilerindeki gelişimi süreç içinde ölçebilecek eşleştirme, sıralama vb. pek çok içerik yer almaktadır. Öğrenciler bu tür ölçme değerlendirme araç ve yöntemlerini faydalı, ilgi çekici bulduklarını ifade etmişlerdir. Araştırmaya katılan öğrenciler sınava hazırlık süreçlerinde ve derslerin işleniş esnasında kalıcı öğrenmeye katkı sunması açısından grafikleri, bilgilerin maddeler halinde sunulduğu tabloları çok faydalı bulduklarını *“Grafikleri, madde madde verilen bilgileri çok seviyorum. Daha kolay öğreniyoruz. Sınavda da daha çok işe*

²⁵ “Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Öğretim Programları Ortak Metni”, 60.

²⁶ Sayım - Tuba Keskin, “Eğitim Bilişim Ağı (Eba) İncelemesi”, *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi* 2/3 (2016), 28.

yarıyor.” (Öğr 19), “Küçük küçük bilgilerle ezberimiz pekişiyor” (Öğr 20), “Tablolar, konu sonrası etkinlikler pekiştirici oluyor.” (Öğr 17) cümleleri ile dile getirmişlerdir.

Araştırma kapsamında yapılan saha araştırmaları süresince hiçbir sınıfta, sınıf içi ölçme değerlendirme süreçlerinde EBA kullanılmadığı gözlemlenmiştir. Mülakat yapılan öğrencilerin büyük çoğunluğu Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Ölçme değerlendirme uygulamaları esnasında EBA’yı kullanmadıklarını ifade etmişlerdir.

Araştırmacı tarafından EBA’da yapılan basit bir arama sonucu süreç değerlendirme amacıyla kullanılabilecek; ibadet, abdest, namaz, oruç konularına dair oldukça fazla içerik bulunduğu tespit edilmiştir. Bunlardan bazıları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 2: EBA Arama Motorunda İbadet, Abdest, Namaz, Oruç Kavramların Aratılmasıyla Ulaşılan Bazı Ders İçerikleri²⁷

İBADET	İbadetin Kabul Şartları (Tanılayıcı Dallanmış ağaç) İbadet ile İlgili Kavramlar (Ölçme Testi) İslam ve İbadet (Bilgi Küpü) İslam’da İbadetler (Çoklu Seçim) İslam ve İbadet (Doğru-Yanlış) İslam ve ibadet (Eşleştirme)
ABDEST	Abdest, Gusül ve Teyemmümün Farzları (Sınıflandırma) Abdestin Alınışı (Olay Örgü Sıralama) Gusül (Boy) Abdestinin Alınışı (Olay Örgü Sıralama) Abdestin Farzları ve Sünnetleri (Çoklu Seçim) Abdestin Farzları ve Sünnetleri (Sınıflandırma) Abdestin Farzları (Maide Suresi-6) Olay Örgü Sıralama İbadete Hazırlanıyorum: Abdest (Çoklu Seçim) Abdest, Gusül Teyemmüm Hakkındaki Kavramlar (Eşleştirme) Temizlik (Sınıflandırma) Temizlik (Bulmaca) Din ve Temizlik (Ölçme Testi)
NAMAZ	Namazların Rekât Sayıları (Boşluk Doldurma) Namazın Farzları ve Kılınışı (Boşluk Doldurma) Namazla İlgili Kavramlar (Bulmaca) Namazın Dışındaki Farzlar (Eşleştirme) Namazın Kılınışı (Olay Örgü Sıralama) Namazın Farzları (Bilgi Küpü) Farz, Vacip ve Nafile Namazlar (Doğru/Yanlış) Namaz Çeşitlilere (Çoklu Seçim) Namaz Çeşitleri (Kelime Tahmin)
	Ramazan ve Oruçla İlgili Kavramlar (Eşleştirme) Oruç İbadeti (Doğru-Yanlış)

²⁷ “Eğitim Bilişim Ağı”, 15 Haziran 2025.

ORUÇ	Oruç Tutmamayı Mübah Kılan Durumlar (Doğru Yanlış) Oruç İbadeti (Kelime Sıralama) Oruç ile İlgili Kavramlar (Bilgi Küpü) Orucun Şartları (Bilgi Küpü)
-------------	--

Tüm bu uygulamaların süreç değerlendirme amacıyla hiç kullanılmamış olması sınıf içi ölçme değerlendirme uygulamaları açısından büyük bir eksiklik olarak yorumlanabilir. Zira bu uygulamalar kullanılarak öğrencilerin eğitim-öğretim süreçlerine aktif olarak katılması sağlanabilir. Aynı zamanda öğrencilerinin derse yönelik ilgi ve dikkatlerini artırmalarına katkı sunabilir. Etkinliklerden alınan geri bildirimler öğretmen ve öğrencilere hedeflenen öğrenme çıktısına ulaşılma düzeyi hakkında bilgi sunarak biçimlendirici değerlendirme faaliyetlerine yön verebilir.

c. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Ölçme Değerlendirme Süreçlerinde Video Kullanımına Dair Bulgular

TYMM öğretim programlarında öğrenmeleri iyileştirmek için sürekli, geliştirici (biçimlendirici) ölçme ve değerlendirme tercih edildiği belirtilmiştir.²⁸ Biçimlendirici değerlendirme yönteminde öğrencilerin ders öncesinde bilgi seviyeleri belirlenir, öğrencilerin hazır bulunuşluklarına göre ders planı tasarlanır ve öğrencilerden devamlı geri bildirim alarak ders işlenir. Ders süresinde etkili sınıf tartışmalarına, sorulara ve öğrenme görevlerine yer verilir.²⁹

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeline göre hazırlanmış ders kitaplarında karekodlarla sunulan videolar bulunmaktadır. Bu videolar biçimlendirici ölçme değerlendirme uygulamaları esnasında kullanılabilecek içeriğe sahiptir. Öğretmenler bu videoları izlettikten sonra öğrencilerin konuya dair bilgilerini yoklayabilir, üniteye dair belirlenen temel kabullere sahip olup olmadıklarını tespit edebilir, öğrencilerin olası kavram yanlışlarını ve kavram karmaşalarını belirleyerek öğretim sürecini bu doğrultuda tasarlayabilirler. İşte bu noktada da videolardan istifade edilmesi süreci kolaylaştıracaktır.

Videolar öğrencilerin çok yönlü değerlendirilmesine de imkân sunmaktadır. Öğretmenlerin ölçme değerlendirme süreçlerinde karekodlarla sunulan videolardan istifade etmeleri, faklı öğrenme biçimlerine sahip öğrencilerin değerlendirilmesine katkı sağlamaktadır.

Öğrencilerle yapılan mülakatlarda “Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli ölçme değerlendirme araçları sizce öğrencileri çok yönlü değerlendirebiliyor mu?” sorusuna “Karekodla videolar var, bazısını okuyarak bazısını dinleyerek değerlendirme yapıyoruz. Dinleme ve izleme imkânımız var.” (Öğr 4), “Hoca video açıyor. Buradan ne anlayıp anlamadığımı soruyor. Hem görsel hem işitsel yönden değerlendirmeye tabi oluyoruz.” (Öğr 3) gibi cevaplar vererek ölçme değerlendirme süreçlerinde video kullanımının çok yönlü değerlendirmeye imkan vermesi açısından olumlu olduğunu ifade etmişlerdir. Öğrencilerin değerlendirmelerine göre ölçme değerlendirme süreçlerine video dahil etmek, öğrencilerin çok yönlü değerlendirilmelerine katkı sunmaktadır. Onların ilgisini çekme adına biçimlendirici değerlendirme süreçlerinde dijital platformlardan istifade edilerek kısa filmler izletilmesi; filmin konusuna, karakterlerine dair sorular yöneltilerek öğrencilerin çıkarım yapma, çözümleme, karşılaştırma gibi becerilerinin yoklanması ve geliştirilmesinin faydalı olacağı söylenebilir. Nitekim, (Öğr 18) de “Bu yeni müfredatta ölçme değerlendirme uygulamaları esnasında kullanılan ölçme araçları ve yöntemlerin ilgi çekici, günlük hayatla ilgili çevrede karşılaşılabilecek

²⁸ “Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Öğretim Programları Ortak Metni”, 58.

²⁹ Ceyhan Ozan - Eyüphan Bahadır, “Öğretmenlerin Biçimlendirici Değerlendirme Uygulamaları Ölçeği’nin Türk Kültürüne Uyarlanması”, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 43/2 (2024), 11-22; Zeynep Kıryak vd., “Biçimlendirici Yoklama Soruları ile 7. Sınıf Öğrencilerinin Isı ve Sıcaklık Konusundaki Kavramsal Anlama Düzeylerinin Belirlenmesi”, *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi* 9/2 (2015), 38.

problemlerle ilişkili olduğunu düşünüyor musunuz?” sorusunu “*Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli ölçme değerlendirme uygulamaları esnasında araştırıyoruz, yazıyoruz. Faydalı oluyor. Ben internetten araştırarak daha iyi öğreniyorum. Film izlemek de verimli oluyor.*” cümleleri ile yanıtlayarak ölçme değerlendirme süreçlerinde film izlemenin faydalı olduğuna dair görüşünü dile getirmiştir.

Gözlem yapılan sınıflarda öğretmenlerden bazıları bu videoları hiç açmamış, ölçme değerlendirme süreçlerinde videolardan istifade etmemiştir. Derslerinde e-içeriğe yer veren öğretmenler de olmuştur. Namaz konusunun işlendiği bir derste dersin sonunda “İbadet Bilinci” adlı e-içerik öğrencilere izletilmiş ve soru cevap tekniği ile öğrencilerin ilgili öğrenme çıktısının süreç bileşenlerine ulaşma düzeyleri belirlenmiştir. Videonun bitiminde öğrenciler konuya dair sorularını öğretmenlerine yöneltmişlerdir.

Bir derste biçimlendirici değerlendirme süreçlerinde video kullanımı örneği sunmak ve bu süreçte öğretmen tutumlarını değerlendirmek adına Etkinlik-5’in uygulanışına aşağıda ayrıntılı olarak yer verilecektir. Bu Etkinlik (Öğrt 5)in sınıfında gerçekleştirilmiştir.

(Öğrt 5) süreç değerlendirme faaliyeti olarak Etkinlik-5’i uygulama aşamasında karekod ile sunulan videoyu akıllı tahta üzerinden açmıştır.

Videoyu izlemeye başlamadan önce “İlk önce videoyu izleyeceğiz. Neydi videonun adı?” sorusunu öğrencilere yönelterek öğrencilerin videonun içeriğine dair fikir yürütmelerini sağlamıştır.

Öğretmen videonun sonunda “Evet, nasıldı?”, “Beğendiniz mi?” sorularını sorarak öğrencilerden dersin gidişatına dair dönüt almıştır. Öğrencilerin “Çok güzeldi.”, “Beğendik.” cevaplarını vermeleri üzerine etkinlik yönergesinde istenilen diğer uygulama adımlarına geçilmiştir. Öğrencilerden etkinlikte yer alan şu dört adet açık uçlu soruyu ve değerlendirme sorularını videodan da istifade ederek cevaplamalarını istemiştir: 1. Bu şiirde hüküm olarak namazın çeşitlerinden ve hazırlık şartlarından hangilerine yer verilmiştir? 2. Bu şiir ve kısa filmde namazın bireysel ve toplumsal faydalarından hangilerine değinilmiştir? 3. Namazın sizin için ifade ettiği anlamı açıklayınız. 4. “Ey iman edenler! Sabır ve namazla yardım dileyin. Şüphesiz Allah sabredenlerin yanındadır.” (Bakara suresi, 153. ayet.) ayetine göre sabır ve namaz arasında nasıl bir bağ söz konusudur? Değerlendirme sorusu ise şöyledir: Bu şiir ve videoda namaz ibadetiyle ilgili hangi özellikler vurgulanmaktadır? Açıklayınız.

(Öğrt 5) öğrencilerin sorulara verdikleri cevaplar doğrultusunda biçimlendirme yaparak dersin işlenişine devam etmiştir.

Ünitede namaz ibadeti ile ilgili en son etkinlik olan Etkinlik-5’in ardından oruç ibadeti konusuna geçilmiştir. Konunun başında oruç ile ilgili e-içerik bulunmaktadır. Ders öğretmeni bu videoyu izletmeden Etkinlik-6’nın uygulama sürecine geçmiştir.

Etkinlik-5’in uygulanışı esnasında (Öğrt 5)’in “Dinin direği, müminin miracıdır namaz” adlı videoyu açtığı ancak etkinlik için ders kitabında belirlenen 20 dakikalık süreyi başlatmadığı gözlemlenmiştir. Öğrencilere süre ile ilgili herhangi bir bilgilendirmede de bulunmamıştır. Zamanı doğru kullanabilmek için ilk olarak doğru planlama yapılması gerektiği bilinmektedir.³⁰ Bu noktada (Öğrt 5)’in etkinlik için belirli bir süre belirlemesi ve bunu öğrencilere bildirmesinin ölçme değerlendirme süreçlerinde dijital teknoloji kullanımının daha planlı ilerlemesine katkı sunacağı düşünülmektedir.

Biçimlendirici değerlendirme uygulamaları esnasında da öğrenme hedeflerinin ve başarı kriterlerinin net olarak açıklanması, başarı kriterlerinin öğrencilerle paylaşılması gerekmektedir.³¹

³⁰ Bora Yenihan - Mert Öner, “Zamanı Yönetmek: Üniversite Öğrencilerinin Zaman Yönetimi Becerilerinin İncelenmesi”, *Trakya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi E-Dergi* 2 (2013), 59.

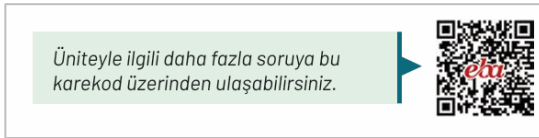
³¹ Ozan - Bahadır, “Öğretmenlerin Biçimlendirici Değerlendirme Uygulamaları Ölçeği’nin Türk Kültürüne Uyarlanması”, 1122.

Gözlem yapılan sınıfta Etkinlik-5'in uygulanışı esnasında etkinliğin belirli bir sürede bitirilmesi hedeflenmemiştir. Etkinlik için planlanan sürenin dikkate alınmadığı gözlemlenmiştir.

Etkinlik-5'in ardından yeni bir konu olan "oruç" ibadetine geçilmiştir ancak öğrencilerin oruç ibadetine dair ön bilgilerini yoklamak, olası kavram yanlışlarını belirlemek ve süreci tasarlamak amacıyla oruç konusuyla ilgili e-çerik izletilmeden Etkinlik-6 uygulanmaya başlanmıştır. Etkinlik öncesinde ilgili e-çeriğin izletilmesinin biçimlendirici değerlendirme süreçlerinin daha planlı ilerlemesine katkı sunacağı düşünülmektedir.

d. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Ünite Sonu Değerlendirme İçin Sunulan Dış Bağlantıların Kullanımına Dair Bulgular

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeline göre hazırlanmış ders kitaplarında her ünitenin sonunda, ünite ölçme ve değerlendirme sorularının ardından karekod ile daha fazla soru çözme imkânı sunulmuştur. "Üniteyle ilgili daha fazla soruya bu karekod üzerinden ulaşabilirsiniz." açıklaması ile bir karekod verilmiş, isteyen öğrenci ve öğretmenlerin "Ünite etkileşimli ölçme ve değerlendirme soruları" ile üniteye dair daha fazla ölçme değerlendirme içeriğine erişmeleri sağlanmıştır. Bu içerikler etkileşimli olmaları sebebi ile öğrencilerin ilgisini çekme noktasında önem arz etmektedir.

Şekil 1: MEB 2024-2025 eğitim öğretim yılı 9. sınıf Temel Dini Bilgiler ders kitabına ait 3. Ünite Ölçme ve Değerlendirme Sorularına ait Karekod³²

Gözlem yapılan derslerden biri 3. ünitenin başladığı bir zamana denk gelmiştir. Ders öğretmeni öğrencilere ikinci ünitenin değerlendirme sorularını hem kitap üzerinde cevaplamalarını hem de ayrıca defterlerine yazmalarını istemiş bir performans notunu bu çalışmadan vereceğini söylemiştir. Ünite değerlendirme sorularına bu kadar önem vermesine rağmen karekodla daha fazlasına erişmek için sunulan etkileşimli soruları ödev olarak vermemiştir. Böyle bir imkân olduğunu, isteyen öğrencilerin istifade edebileceğini de vurgulamıştır.

Öğrenciler karekodlar sayesinde derslerle ilgili daha fazla içeriğe ulaşabilmektedirler. Öğrencilerin mobil cihazlar vasıtasıyla bu içeriklere ulaşabilmeleri okul dışı öğrenmelerine de katkı sunmaktadır. Karekod uygulamasının öğrenme- öğretme süreçlerinde gereksinim duyulan çevrimiçi kaynaklara ulaşma noktasında kolaylık sağlayacağı dile getirilmektedir.³³

Tüm bu faydalarına rağmen araştırmacı tarafından yapılan sınıf gözlemlerinde karekodla "daha fazlası için" adıyla sunulan etkileşimli ölçme araçlarının hiçbir öğretmen tarafından kullanılmadığı gözlemlenmiştir. Öğretmenlerin öğretim programının beklentileri, ders kitabının özellikleri ve imkanları hakkında henüz yeterince bilgi sahibi olmadıkları; süreç içerisinde bilgilerini geliştirmelerinin olası olacağı düşünülmektedir. Karekod uygulamasının etkin ve verimli bir şekilde kullanılabilmesi için Millî Eğitim

³² Adnan Damar vd., *Anadolu İmam Hatip Lisesi Temel Dinî Bilgiler 9. Sınıf Ders Kitabı*, ed. Mustafa Soycan (T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, 2024), 119.

³³ Fatih Akbaş, "9. Sınıf Coğrafya Ders Kitaplarına Teknoloji Odaklı Bir Bakış: Kare Kod Uygulaması", *Toplum Bilimleri Dergisi*, (2019), 706-707.

Bakanlığınca öğretmenlerin bilgilendirilebileceğini ve hizmet içi eğitimler organize edilebileceğini öneren çalışmalar mevcuttur.³⁴

Öğretmenlerle yapılan görüşmelerde karekodla “daha fazlası için” adıyla sunulan içeriği kullanıp kullanmadıkları da sorulmuştur. Karekodla ‘Daha fazlası için’ adıyla sunulan ölçme değerlendirme araçlarından istifade ettiniz mi?” sorusuna (Öğrt 2) “Çok sık olmasa da evet.” cevabını vermiştir. Diğerleri ise bu içerikten istifade etmediklerini söylemişlerdir.

Görüşmeler sırasında Türkiye Yüzyılı Maarif Modelinin ölçme değerlendirme süreçlerinin diğer programdan farklı yanları da değerlendirilmiştir. Bir öğrencinin bu yöndeki düşüncelerini “*Karekodlar var.*” cümlesi ile ifade etmesi Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli’nin ölçme değerlendirme süreçlerinde kullanılan karekodların öğrencilerin dikkatini çektiğini göstermektedir. Benzer biçimde bir öğrenci Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Ölçme Değerlendirme uygulamalarına dair “Yeni müfredatta ölçme değerlendirme uygulamaları esnasında kullanılan ölçme araçları ve yöntemlerin ilgi çekici olduğunu düşünüyor musunuz?” sorusuna “*Karekodlar ve tablolar dikkat çekici*” (Öğr 19) cevabını vererek karekodla sunulan ölçme değerlendirme uygulamalarını ilgi çekici ölçme araçları ve yöntemleri arasında saymıştır. Bir öğrenci ise bu soruyu “*Karekodlarla başka açıdan bakıyoruz. Yeni şeyler gördük tanıdık. Ben namaz kıldıktan sonra ya da orucumu açmadan önce ne okunması gerektiğini bilmiyordum. Bu konuda eksikliklerimi tamamladım. Aldığım dönütler bilmediğim konuları açık ve anlaşılır bir şekilde anlamamı sağladı.*” (Öğr 17) cevabını vererek karekodlarla sunulan uygulamaların öğrencilere farklı açılardan bakma imkânı sunduğunu, çok yönlü değerlendirilmelerine olanak sağladığını ifade etmiştir.

Benzer şekilde (Öğr 17) “*Verilen bilgiler, yönergeler ve karekodlar sayesinde sadece bir şeye bağlı değil birden fazla şeyden bilgi alarak çok yönlü değerlendirebiliyoruz.*” cümleleri ile diğer öğrencinin görüşüne benzer biçimde düşüncelerini dile getirmiştir.

Görüşmeler esnasında öğrencilere “Hangi tür değerlendirme etkinliklerini daha faydalı buluyorsunuz sorusu yöneltilmiştir. Bir öğrenci bu soruya “*Karekodlarla sunulan içerikler öğretmen ve öğrencilere daha fazla içeriğe ulaşma imkânı sağlıyor. Bu noktada oldukça faydalı buluyorum.*” (Öğr 20) cevabını vermiştir.

Ölçme değerlendirme süreçlerinde dijital teknoloji kullanımının faydaları öğrenciler tarafından dile getirilirken “*Karekodla sunulması iyi. Kâğıt israfı olmuyor.*” (Öğr 18) cümleleri karekod kullanımının çevreyi koruma ve ekonomik olması yönüne vurgu yapılmıştır.

Diğer yandan Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli ölçme değerlendirme uygulamaları esnasında dijital teknoloji kullanımında yaşadığı bazı olumsuzlukları dile getiren öğrenciler de olmuştur.

Örneğin (Öğr 9) “*Karekodlar ile sıkıntı yaşıyoruz.*” ifadesini kullanmıştır. Açamıyoruz EBA’ya yönlendiriyor şeklinde yaşanan sıkıntıyı açıklamıştır. Karekodlar EBA ile entegre çalışmaktadır. Öğrencilerin bu bilgiye sahip olmadıkları düşünülmektedir. Nitekim bir başka öğrenci yaşadığı benzer zorluğu “*Karekodları açamıyorum. Derste vakit kaybı oluyor. Telefonda EBA’ya atıyor. Açılmıyor.*” (Öğr 10) şeklinde ifade etmiştir. Bu sebeple öğrencilerin karekodların doğru kullanımına dair bilgilendirilmelerinin faydalı olacağı düşünülmektedir.

(Öğrt 3) ise “*Her öğrencinin evinde dijital teknoloji kullanma imkânı bulunmuyor. Bu durum ödev yapımını engelliyor.*” cümleleri ile ders kitaplarındaki karekod uygulamasının ölçme değerlendirme süreçlerini zorlaştırdığına dair görüş beyan etmiştir. Bu durum, dijital teknolojilerin sınıf dışındaki kullanımına yönelik genel bir sınırlılık alanını işaret etmektedir.

³⁴ Akbaş, “9. Sınıf Coğrafya Ders Kitaplarına Teknoloji Odaklı Bir Bakış: Kare Kod Uygulaması”, 724.

e. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Ölçme Değerlendirme Süreçlerinde Karekodlarla Sunulan Öz Değerlendirme, Grup Değerlendirme, Akran Değerlendirme Formlarının Kullanımına Dair Bulgular

TYMM göre hazırlanmış ders kitaplarında bazı etkinliklerin sonunda karekodlarla sunulan öz değerlendirme, grup değerlendirme ve akran değerlendirme formları bulunmaktadır. Bu formlar biçimlendirici değerlendirme uygulama adımlarında yer alması gereken; öğrencileri geliştirecek geri bildirimlerde bulunma, öğrencileri birbirlerinin öğretiminde etkin olmasını sağlama, öğrencileri kendi öğrenmelerinin aktörü olarak sürece dahil etme adımlarının atılmasına imkân sağlamaktadır.³⁵

Yeni modele göre hazırlanmış ders kitaplarında bazı etkinliklerin değerlendirme aşamasında sunulan karekod ile grup değerlendirme ve öz değerlendirme formları gözlem yapılan süre boyunca gözlem yapılan sınıfların hiç birisinde kullanılmamıştır. (Öğrt 4) Bu konudaki görüşlerini “*Ölçme değerlendirme uygulaması olarak yalnızca klasik yazılı sınav yapıyorum. Dijital teknolojileri nasıl kullanacağımızı bilmiyoruz.*” cümlesi ile dile getirmiştir. Araştırmamız kapsamında yapılan gözlemlerde bu formların kullanımı noktasında öğretmenlerin bilgi eksikliği olduğu tespit edilmiştir.

Yapılan ders gözlemlerinden birisinde ders kitabında yer alan “Düşün-Eşleş-Paylaş” adlı Etkinlik -6’ yapılmıştır. Bu etkinliğin sonunda “Bu etkinlik ile ilgili yandaki karekodda verilen akran değerlendirme formunu doldurunuz.” açıklaması ile bir karekod yer almaktadır.

Sınıf öğretmeni öncelikle “Akran değerlendirmeyi telefon yok yapamayacağız. Evde yapın.” diyerek öğrencilerden bu formu evde doldurmalarını istemiştir. Öğrencilerden bazılarının “Hocam son ders, telefonları alabiliriz.” şeklinde öneri sunması üzerine telefonlar alınmış ve karekodlar okutulmuştur. Ancak karekodlar üzerinde açılan form pdf olduğu ve telefon üzerinden işaretlemeye imkân vermediği için form bu kez de doldurulamamıştır. Yapılan gözlem sonucu dijital uygulama ile sunulan akran değerlendirme formunun uygulanabilmesi için ders öğretmenin önceden hazırlık yapması gerektiği anlaşılmıştır.

Bu bulgular ders öğretmenin karekodlarla sunulan öz-akran-grup değerlendirme formlarını nasıl kullanacağını bilmediğini göstermektedir. Öğretmenlerin bu konuda eğitime ihtiyaç duydukları söylenebilir.

Öğretmenler tarafından karekodlarla sunulan formların kullanılmama sebeplerinden bir diğeri ise “zaman sıkıntısı” olarak dile getirilmiştir. Karekodlarla sunulan formları faydalı bulmalarına rağmen süre yetersizliği nedeniyle kullanmadıklarını ifade eden öğretmenler olmuştur. (Öğrt 3) Bu formlar ile ilgili görüşlerini belirtirken formları incelediğini, formların öğrencileri aktif olarak ölçme süreçlerine dahil edebileceğini söylemiş ancak zaman kısıtlı olduğu için bu formları kullanmadığını ifade etmiştir.

Benzer şekilde (Öğrt 2) “*Bir saatlik bir derste grup çalışmasının çok zaman aldığı, sınıf yapısının grup çalışmalarını engellediği için yapılamamıştır.*” cümlesini kurmuş, dolayısıyla bu formları kullanmaya ihtiyaç duymadığını ifade etmiştir.

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli uygulamalarında sınıf içi ölçme değerlendirme süreçlerinin daha sağlıklı işleyebilmesi için karekodla sunulan dijital formların etkileşimli hale getirilmelerinin uygulamada kolaylık sağlayacağını söylemek mümkündür. Bu formların doldurulduktan sonra dijital ortamda saklanabilmesi de e-portfolyo uygulamalarına geçiş için bir adım oluşturabilir. Böylelikle “*Karekodlarla sunulan öz değerlendirme formlarını olumlu buluyorum. Öğrenciler bu vesile ile kendilerini değerlendiriyorlar ve ölçme süreçlerinde aktif olarak yer alıyorlar.*” (Öğrt 5) gibi ifadelerle olumlu yanlarına vurgu yapılan öz değerlendirme, akran değerlendirme formlarının kullanımı da yaygınlaşmış olabilir.

Mülakat yapılan öğrenciler de karekodlarla sunulan formları hiç kullanmadıklarını belirtmişlerdir. Bir öğrenci ise öz değerlendirme formları ile ilgili görüşlerini beyan ederken “*Öz değerlendirme yapmadık ama*

³⁵ Ozan - Bahadır, “Öğretmenlerin Biçimlendirici Değerlendirme Uygulamaları Ölçeği’nin Türk Kültürüne Uyarlanması”, 1122.

yapılmasını isterdim. Kendimizi değerlendirebilmemiz açısından çok faydalı olurdu.” (Öğr 18) cümlelerini kullanmıştır.

Öğrencilerle yapılan mülakatlarda öğrencilerin verdikleri bazı cevaplar doğrultusunda grup değerlendirme ve öz değerlendirme formlarının kullanılmasının süreç içinde yaşanan bazı sıkıntılara da çözüm olabileceği düşünülmektedir. Bir öğrenci Türkiye Yüzyılı Maarif Modeline ilişkin görüşlerinin dile getirirken “Yeni programda Temel Dini Bilgiler dersi dahil grup çalışmalarının bu kadar artırılmasını desteklemiyorum. Bu hem derse hem de arkadaşlık ilişkilerine zarar verebiliyor. Ben araştırıyorum, arkadaşım araştırmıyor. Sürekli soruyorum araştırdın mı diye” (Öğr 13) cevabını vermiştir. Bu cevap ile dile getirilen sorun aslında karekodlarla sunulan grup değerlendirme ve öz değerlendirme formlarının kullanımı ile süreç içinde çözüme kavuşturulabilir. Şöyle ki, bu formlar öğrencilerin kendilerini ve arkadaşlarını değerlendirerek olumlu ve olumsuz tavır ve tutumlarının farkına varmalarına bu doğrultuda kendilerini düzenlemelerine imkân sunmaktadır.

Nitekim, akran değerlendirme ile öğrenciler belirli ölçütler yardımıyla akranlarının performanslarını değerlendirerek değerlendirme sürecinde aktif olarak yer almaktadırlar. Böylelikle öğrenci, öğretim sürecinde sorumluluğu paylaşmakta, iş birliği yapmakta, öğretmen ve akranlarıyla sürekli bir diyalog içinde olarak aktif olmaktadır. Akran değerlendirmesi yapmanın grup üyeleri üzerinde olumlu etki oluşturduğu, böylelikle öğretmenlerin çok fazla grup uyumsuzluklarıyla uğraşmak zorunda kalmadığı da bilinmektedir.³⁶

f. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Ölçme Değerlendirme Süreçlerinde Farklı Dijital Uygulamaların-Oyunların Kullanımına İlişkin Bulgular

Dijital ölçme değerlendirme uygulamalarının ölçme değerlendirme süreçlerinde kullanılması, biçimlendirici değerlendirme sürecini oldukça eğlenceli hale getirmektedir. Web 2.0 teknolojilerinden istifade edilerek hazırlanan ölçme ve değerlendirme araçları oyun, bulmaca ve animasyon gibi birçok eğlenceli aktivite ihtiva etmesi yönüyle öğretmenlere oldukça çeşitlilik ihtiva eden öğrenme süreci tasarlama imkânı sunmaktadır. Öğretmenler bu vesile ile daha kolay ve hızlı bir biçimde değerlendirme olanağı elde etmektedirler. Web tabanlı ölçme ve değerlendirme araçları öğrencilere anında dönüt vererek öğrencilerin yanlış ve eksik öğrenmelerini fark etmelerini sağlamaktadır. Öğrencileri eksiklerini tamamlamaları, yanlışlarını düzeltmeleri adına farklı etkinliklere yönlendirebilmektedir. Öğrencilerin eğlenerek ve interaktif bir biçimde süreç içinde izlenmesi ve değerlendirilmesine imkân sağlayan Kahoot!, Quizizz, Socrative, Mentimeter, Plickers, Crossword Labs, Wordwall, LearningApps ve Google Formlar gibi pek çok uygulama mevcuttur.³⁷

Araştırmamız kapsamında öğretmenlere “Türkiye Yüzyılı Maarif Modelini uygulama aşamasında dijital teknolojileri ve oyunları ölçme değerlendirme amacıyla kullanma imkânınız oldu mu?” sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya (Öğrt 5) “EBA’daki ders videolarını kullanıyorum.” cevabını vermiş diğer öğretmenler ise oyunları ölçme değerlendirme amacıyla kullanmadıklarını belirtmişlerdir. Araştırmacı tarafından yapılan sınıf gözlemlerinde de hiçbir derste bu uygulamaların kullanılmadığı tespit edilmiştir.

Ölçme değerlendirme süreçlerinde dijital teknoloji ve oyunların kullanımı esnasında dijital platformların yararları yanında, bilinçli kullanılmadığı takdirde ortaya çıkabilecek bazı olumsuz yanları olduğu da bilinmektedir. Bu noktada öğrencilerin doğru yönlendirilmeleri gerekmektedir. Sosyal medya

³⁶ Aslıhan Erman Aslanoğlu, “Grup İçinde Bireyin Değerlendirilmesi: Akran ve Öz Değerlendirme”, *Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Dergisi* 34/2 (ts.), 38.

³⁷ Türkan Çelik - Tepe Tansel, “Sanal Öğrenme Ortamlarında Sosyal Bilgilerde Dijital Uygulamalar ile Biçimsel Değerlendirme Tasarımları”, *Muallim Rifat Eğitim Fakültesi Dergisi* 4/1 (2022), 23-24; Filiz Mete - Emre Fatih Batbay, “Web 2.0 Uygulamalarının Türkçe Eğitiminde Motivasyona Etkisi: Kahoot Örneği”, *Ana Dili Eğitim Dergisi* 7/4 (2019), 1037-1038; Ahmet Koç, “Din Öğretiminde Teknoloji Destekli Ölçme ve Değerlendirme Teknikleri”, *Talim: Journal Of Education In Muslim Societies And Communities* 7/1 (2023), 12.

kullanımında, oyunlarda vb. uygulamalarda öğrencilerin bilinçli hareket etmeleri son derece önem taşıırken zamana ayak uydurabilmek adına eğitim-öğretim süreçlerine dijitalleşmeyi dahil etmek de elzemdir. Bu noktada dijital teknolojilerin yalnızca zararlarından bahsetmek de öğrencilerde olumsuz bir algı oluşturabilir. Bir ders gözlemi esnasında böyle bir algıya yol açabilecek söylemler araştırmacının dikkatini çekmiştir. Ders öğretmeni namaz esnasında huşu içinde olunması gerektiğini vurgularken (Öğrt 3) *“Aklımız başka yerde olmasın. Telefon, dijital ortam bizi bozuyor.”* diyerek dijital teknolojilere dair olumsuz algı oluşturabilecek ifadeler kullanmıştır. Bu cümlelerin ardından *“Tabi doğru kullanıldığında da büyük bir nimet”* vb. bir cümle kurulmasının öğrencilerin zihinlerini daha doğru yönlendirebileceği düşünülmektedir.

Sonuç ve Tartışma

Bu araştırma, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli çerçevesinde dijital teknolojilerin ölçme ve değerlendirme süreçlerindeki kullanımını inceleyerek, öğretmenlerin dijital araçları sınıf içi etkinliklerde nasıl kullandıklarını ve bu araçların eğitimdeki etkilerini ortaya koymayı amaçlamıştır.

Günümüz şartlarında eğitim-öğretim ortamında neredeyse tüm sınıflarda akıllı tahta, bilgisayar vb. teknolojik donanımlar bulunmaktadır. Bu imkanlar; eğitim-öğretim ve ölçme-değerlendirme süreçlerinde dijital teknolojilerden, uygulamalardan, oyunlardan istifade edilmesine olanak sunmaktadır. Ancak yapılan sınıf gözlemlerinden ve görüşmelerden elde edilen veriler, ölçme-değerlendirme süreçlerinde dijital teknoloji kullanımının yeterli seviyede olmadığı yönündedir. Ayrıca, dijital teknolojilerin kullanımının eğitimde fırsat eşitliği yaratma potansiyeli bulunsu da, öğretmenlerin dijital okuryazarlık seviyelerindeki çeşitlilik, eşitlikçi bir kullanım açısından engeller oluşturabilmektedir.

Bu bağlamda araştırmanın alt problemleri ve bu problemlere ait bulguları, sahadaki benzer çalışmaların bulgularıyla karşılaştırarak değerlendirdiğimizde şu sonuçlara ulaşıyoruz:

“Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli ölçme değerlendirme süreçlerinde öğretmenler derslerinde hangi dijital teknolojileri kullanmaktadır?” şeklindeki araştırma sorumuz, yapılan sınıf gözlemleri neticesinde en fazla kullanılan dijital teknoloji aracının akıllı tahta olduğu göstermiştir. Adıgüzel ve arkadaşlarının akıllı tahta uygulamalarını değerlendirdiği çalışmasında ölçme değerlendirmede süreçlerinde öğretmenlerin akıllı tahta yardımıyla farklı değerlendirme çeşitleri geliştirebilecekleri belirtilmiştir.³⁸ Bu noktada öğretmenlerin en fazla kullandığı dijital teknoloji aracının akıllı tahta olması bir imkân olarak görülmektedir. Söz konusu araştırma bulguları akıllı tahta vasıtasıyla kullanılabilecek farklı uygulamaların kullanımının ise istenilen düzeyde olmadığını göstermektedir.

Karekodla sunulan e-içeriklerin süreç değerlendirmeye olumlu katkıları olduğu ancak öğretmenler tarafından kullanımının yeterli seviyede olmadığı bulgusu da araştırmamızın sonuçları arasında yer almaktadır. Sahadaki diğer araştırmalar benzer bulgular ortaya koymaktadır. Uçak ve Usta³⁹ çalışmalarında karekodla sunulan içeriklerin öğretmen ve öğrenciler tarafından olumlu karşılandığını belirtmiş, öğretmenlerin öğretimde QR kod kullanmaya ve deneyimlerini paylaşmaya teşvik edilmesini, bu uygulamaları etkin bir şekilde derslerine entegre edebilmeleri için atölye çalışmalarına, seminerlere katılmalarını önermişlerdir. YEĞİTEK Genel Müdürlüğü tarafından öğretmen ve öğrencilerin kullanımına ücretsiz olarak sunulmuş olan çevrimiçi sosyal eğitim platformu EBA'nın, içerisinde ilgili öğrenme çıktısını ve süreç bileşenlerini yoklamaya yönelik birçok ölçme değerlendirme içeriğinin yer almasına rağmen bu

³⁸ Tufan Adıgüzel vd., “Akıllı Tahtalar ve Eğitim Uygulamaları”, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 8/15 (2011), 468.

³⁹ Esra Uçak - Sibel Usta, “Eğitimde Qr Kod Kullanımına Yönelik Öğrenci, Öğretmen ve Öğretmen Adaylarının Görüşleri”, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi* 22/87 (2023), 904.

içeriklerin öğretmenler tarafından kullanılmadığı tespit edilmiştir. Demir ve arkadaşlarının⁴⁰ araştırmalarında öğretmen ve öğrencilerin EBA'dan yeterli ölçüde yararlanmalarını sağlamak için çalışmalar yapılması gerektiği vurgulanmış, EBA ile ilgili tanıtım seminerlerine ve kullanım kurslarına gerekli önemin verilmesi, sayılarının artırılması, EBA'nın sosyal medya ayağının güçlendirilmesi önerilmiştir.

Araştırmamız kapsamında yaptığımız sınıf gözlemleri ve mülakatlarda karekodla “daha fazlası için” adıyla sunulan üniteye dair etkileşimli ölçme araçlarının araştırmaya katılan öğretmenler tarafından kullanılmadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli ölçme değerlendirme süreçlerinde karekodlarla sunulan öz değerlendirme, grup değerlendirme, akran değerlendirme formlarının öğrenme-öğretme süreçlerine pek çok katkı sunmasına rağmen ölçme değerlendirme süreçlerinde kullanılmadığı görülmüştür. Bu konu alanında yapılan araştırmalarda öz-akran değerlendirmenin öğrenme-öğretme süreçlerine olumlu katkıları dile getirilmiştir.⁴¹ Ayrıca öğrencilerin eğlenerek ve interaktif bir biçimde süreç içinde izlenmesi ve değerlendirilmesine imkân sağlayan Kahoot!, Quizizz, Socrative, Mentimeter, Plickers, Crossword Labs, Wordwall, LearningApps ve Google Formlar gibi pek çok uygulamanın ölçme değerlendirme amacıyla derslerde kullanılmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Söz konusu çalışmalarda; web-2 uygulamalarının hızlı, toplu ve eş zamanlı geri bildirim sağlama altyapısı oluşturması ve akran/öz değerlendirmeyi desteklemesi bakımından süreç değerlendirmeye katkı sunduğuna dikkat çekilmektedir.⁴²

Öğretmenler ölçme değerlendirme süreçlerinde dijital teknolojileri etkili şekilde kullanabilmek için yeterli dijital bilgi ve becerilere sahip midir? sorumuzun neticesinde öğretmenlerin dijital araçları tanıma ve kullanma noktasında bilgi eksiklikleri bulunduğunu tespit ettik. Tüm öğretmenlerin akıllı tahtayı sınıf içi değerlendirme aracı olarak kullanmasına rağmen öğretmenlerin bir kısmı akıllı tahtayı derslerde kullandığı dijital ölçme araçları arasında saymıştır. Yapılan sınıf gözlemlerinde ve mülakatlarda bazı öğretmenlerin öz-grup-akran değerlendirme formlarını kullanmak istediği ancak bilgi eksikliği nedeniyle formları kullanamadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Köksal ve Canlı'nın⁴³ öğretmenlerin dijital teknolojileri kullanma yeterlikleri üzerine araştırması da bu sonucu desteklemektedir.

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli ölçme değerlendirme süreçleri dijital teknoloji kullanımında ne tür zorluklar yaşanmaktadır? sorusuna karşılık elde ettiğimiz bulgular, dijital teknolojilerin öğretim ve değerlendirme süreçlerinde giderek daha merkezi bir rol oynadığını, bununla birlikte bu teknolojilerin kullanımının bazı zorluklarla karşı karşıya olduğunu göstermektedir. Öğretmenlerle yapılan görüşmelerden ve sınıf gözlemlerinden hareketle ölçme değerlendirme süreçlerinde dijital teknolojilerin kullanımını zorlaştıran unsurlar öğretmenlerin bilgi eksikliği, zaman sıkıntısı ve tüm öğrencilerin evlerinde dijital teknoloji kullanma imkânının bulunmaması olarak tespit edilmiştir. İslamoğlu ve arkadaşlarının⁴⁴ araştırmasında da bazı öğretmenlerin teknoloji kullanımı noktasında yetkinlik düzeylerinin istenilen seviye olmaması, öğrenciler arasında teknolojiye erişimde eşitsizliklerin bulunması sınıf içinde teknoloji kullanımını zorlaştıran unsurlar arasında sayılmıştır.

Yeni öğretim programının ölçme değerlendirme süreçlerini deneyimleyen öğretmen ve öğrencilerin ölçme değerlendirme süreçlerinde dijital teknolojilerin kullanımını hakkında görüşleri nelerdir? Sorumuza

⁴⁰ Doğan Demir vd., “Eğitim Bilişim Ağı (EBA) Portalına Katılımın İncelenmesi”, *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 20/2 (2018), 418.

⁴¹ Sema Özcan, *Öz ve Akran Değerlendirmenin Temel İletişim Becerileri Üzerindeki Etkileri* (T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 2008), 128.

⁴² Gökhan Haldun Demirdöven - Süleyman Demir, “Yabancı Dil Öğretiminde Dijital Ölçme ve Değerlendirme”, *Yabancı Dil Olarak Dijital Türkçe Öğretimi*, ed. Alparslan Okur - Gökhan Haldun Demirdöven (Sakarya Üniversitesi Yayınları, 2023), 854.

⁴³ Döne Köksal - Suzan Canlı, “Öğretmenlerin Dijital Yeterliliklerinin İncelenmesi”, *Bilim, Eğitim, Sanat ve Teknoloji Dergisi* 8/1 (2024), 16.

⁴⁴ Aysun İslamoğlu vd., “Türkiye Eğitim Sisteminde Dijital Araç Kullanımı: Fırsatlar ve Zorluklar Çerçevesinde Bir İnceleme”, *Ulusal Eğitim Dergisi* 4/1 (2024), 268.

yanıt olmak üzere; öğrencilerin ölçme değerlendirme süreçlerinde dijital teknoloji kullanımını olumlu buldukları, böylelikle ölçme araçlarının dikkat ve ilgi çekici hale geldiğini belirttikleri, dijital teknolojiler sayesinde çok yönlü değerlendirildiklerini düşündükleri tespit edilmiştir. Öğrencilerin, sınıf içi ölçme değerlendirme faaliyetleri esnasında ders kitaplarında karekodlarla sunulan e-içerikleri (videoların) beğendikleri bulgusuna ulaşılmıştır. Ayrıca öz değerlendirme, grup değerlendirme, akran değerlendirme formlarının kullanmasını çok isteyen öğrencilerin olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Görüşmelerde zaman sıkıntısı, bilgi eksiklikleri gibi nedenlerle ölçme değerlendirme süreçlerinde dijital teknolojileri kullanmadıklarını belirten öğretmenler olmuştur. Ayrıca tüm öğrencilerin evinde aynı imkanların olmamasının ölçme değerlendirme süreçlerinde dijital teknolojilerin kullanımını zorlaştırdığı da öğretmenler tarafından ifade edilmiştir.

TYMM ölçme değerlendirme süreçlerinde dijital teknoloji kullanımına dair araştırmacı gözlemleri, öğretmenlerin en çok kullandıkları dijital teknoloji aracının akıllı tahta olduğu, karekodla sunulan e-içeriklerin kullanımının istenilen seviyede olmadığı, süreç değerlendirme amacıyla etkileşimli ölçme araçlarının, karekodlarla sunulan öz değerlendirme, grup değerlendirme, akran değerlendirme formlarının ve interaktif uygulamaların kullanılmadığı gözlemlenmiştir.

Bütün bu bulgular doğrultusunda, öğretmenlerin dijital araçlarla daha etkin bir şekilde eğitim vermelerini sağlamak için çeşitli stratejilerin geliştirilmesi gerektiği açıktır. Öncelikle, öğretmenlerin dijital okuryazarlıklarının güçlendirilmesi ve bu araçların pedagojik temellerle entegre edilmesi adına daha kapsamlı mesleki gelişim programları düzenlenmelidir.

YEĞİTEK Genel Müdürlüğü tarafından bireylerin kullanımına ücretsiz olarak sunulmuş olan çevrimiçi sosyal eğitim platformu EBA'nın, sınıf içi ölçme değerlendirme faaliyetlerinde kullanımını artırmaya yönelik planlamalar yapılması da araştırma bulgularının işaret ettiği stratejilerden biridir. Ayrıca, dijital içeriklerin öğrencilerin öğrenme ihtiyaçlarına göre daha özelleştirilmiş hale getirilmesi, dijital araçların daha etkili kullanımına olanak tanıyacaktır.

Sınıf içi ölçme değerlendirme faaliyetleri esnasında ders kitaplarında karekodlarla sunulan e-içeriklerden (videolardan) öğretmenlerin daha fazla istifade etmesi teşvik edilebilir. Ders kitaplarında karekodlarla sunulan etkileşimli ölçme araçlarının kullanımı artırılabilir. Öğretim materyallerinde karekodlarla sunulan öz değerlendirme, grup değerlendirme, akran değerlendirme formlarının nasıl kullanılacağına dair öğretmenlere bilgilendirme yapılması ihtiyacı kendisini göstermektedir. Ayrıca bu formların etkileşimli hale getirilmelerinin kullanım kolaylığı sağlayacağını dikkate almak gerekir. Böylelikle bunlar e-portfolyo olarak da muhafaza edilebilirler. Ayrıca öğretmenlerin ölçme değerlendirme süreçlerinde Kahoot!, Quizizz, Socrative, Mentimeter, Plickers, Crossword Labs, Wordwall, LearningApps ve Google Formlar gibi uygulamaları kullanımları teşvik edilebilir.

İlerleyen araştırmalar, dijital teknolojilerin eğitimde daha derinlemesine nasıl entegre edilebileceği ve bu entegrasyonun öğrencilerin öğrenme süreçleri üzerindeki somut etkileri üzerine yoğunlaşmalıdır. Özellikle öğretmenlerin dijital teknolojiye olan tutumlarının öğrenci başarıları üzerindeki uzun vadeli etkilerini incelemek faydalı olacaktır.

Kaynakça

- Adıgüzel, Tufan vd. "Akıllı Tahtalar ve Eğretim Uygulamaları". *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 8/15 (2011), 457-471.
- Akbaş, Fatih. "9. Sınıf Coğrafya Ders Kitaplarına Teknoloji Odaklı Bir Bakış: Kare Kod Uygulaması". *Toplum Bilimleri Dergisi*, 700-727.
- Aslanoğlu, Aslıhan Erman. "Grup İçinde Bireyin Değerlendirilmesi: Akran ve Öz Değerlendirme". *Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Dergisi* 34/2 (ts.), 35-50.
- Çakmak, Alaaddin. *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretiminde Ölçme ve Değerlendirme Teknikleri Ve Öğretmenlerin Bunları Kullanma Düzeyleri*. sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2011.
- Çelik, Türkan - Tansel, Tepe. "Sanal Öğrenme Ortamlarında Sosyal Bilgilerde Dijital Uygulamalar ile Biçimsel Değerlendirme Tasarımları". *Muallim Rifat Eğitim Fakültesi Dergisi* 4/1 (2022), 22-43.
- Damar, Adnan vd. *Anadolu İmam Hatip Lisesi Temel Dinî Bilgiler 9. Sınıf Ders Kitabı*. ed. Mustafa Soycan. T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, 2024.
- Demir, Doğan vd. "Eğitim Bilişim Ağı (EBA) Portalına Katılımın İncelenmesi". *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 20/2 (2018), 407-422.
- Demirdöven, Gökhan Haldun - Demir, Süleyman. "Yabancı Dil Öğretiminde Dijital Ölçme ve Değerlendirme". *Yabancı Dil Olarak Dijital Türkçe Öğretimi*. ed. Alparslan Okur - Gökhan Haldun Demirdöven. 843-905. Sakarya Üniversitesi Yayınları, 2023.
- Doğan, Maşallah - Günbatır, Mustafa Serkan. "Öğretmenlerin Dijital Öz-Yeterlikleri: Mardin İli Örneği". *Muş Alparslan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 4/2 (2024), 74-98.
- Gündoğdu, Yusuf Bahri. *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin Öğrenci Başarısını Değerlendirme Yeterlikleri (İstanbul Örneği)*. T.C. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Doktora Tezi, 2011.
- Güngör, Ali. *İlköğretim Okulları İkinci Kademe Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin Ölçme ve Değerlendirme Sorunları*. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2001.
- Işıkoğlan, Davut. "Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretmenlerinin Yapılandırmacı Ölçme ve Değerlendirme Yöntemlerine Yönelik Görüşleri (Diyarbakır- Şanlıurfa Örneği)". *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 11 (2014), 165-181.
- İslamoğlu, Aysun vd. "Türkiye Eğitim Sisteminde Dijital Araç Kullanımı: Fırsatlar ve Zorluklar Çerçevesinde Bir İnceleme". *Ulusal Eğitim Dergisi* 4/1 (2024).
- Kaya, Umut. "İlahiyat Öğrencilerinin Ölçme ve Değerlendirme Dersi Tutumları". *Türkiye Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi* 12 (2021), 121-145.
- Kıryak, Zeynep vd. "Biçimlendirici Yoklama Soruları ile 7. Sınıf Öğrencilerinin Isı ve Sıcaklık Konusundaki Kavramsal Anlama Düzeylerinin Belirlenmesi". *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi* 9/2 (2015), 34-60.
- Koç, Ahmet. *Din Öğretiminde Alternatif Ölçme ve Değerlendirme*. Konya: NEÜ Yayınları, 2022.
- Koç, Ahmet. "Din Öğretiminde Teknoloji Destekli Ölçme ve Değerlendirme Teknikleri". *Talim: Journal Of Education In Muslim Societies And Communities* 7/1 (2023), 7-36.
- Köksal, Döne - Canlı, Suzan. "Öğretmenlerin Dijital Yeterliliklerinin İncelenmesi". *Bilim, Eğitim, Sanat ve Teknoloji Dergisi* 8/1 (2024), 1-21.
- Köksal, Döne - Canlı, Suzan. "Öğretmenlerin Dijital Yeterliliklerinin İncelenmesi [Examination of Teachers' Digital Competencies]". *Bilim, Eğitim, Sanat ve Teknoloji Dergisi (BEST Dergi) [Science, Education, Art and Technology Journal (SEAT Journal)]* 8/1 (2024), 1-21.
- Mete, Filiz - Batıbay, Emre Fatih. "Web 2.0 Uygulamalarının Türkçe Eğitiminde Motivasyona Etkisi: Kahoot Örneği". *Ana Dili Eğitim Dergisi* 7/4 (2019), 1029-1047.

- Ozan, Ceyhan - Bahadır, Eyüphan. "Öğretmenlerin Biçimlendirici Değerlendirme Uygulamaları Ölçeği'nin Türk Kültürüne Uyarlanması". *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 43/2 (2024), 1119-1158.
- Özan, Sema. *Öz ve Akran Değerlendirmenin Temel İletişim Becerileri Üzerindeki Etkileri*. T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 2008.
- Özden, M. Yaşar - Levent Durdu (ed.). *Eğitimde Üretim Tabanlı Çalışmalar İçin Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık, 2016.
- Sayım - Keskin, Tuba. "Eğitim Bilişim Ağı (Eba) İncelemesi". *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi* 2/3 (2016), 27-44.
- Şimşek, Vahdettin. "Farklı Değişkenlere Göre DKAB Öğretmenlerinin Ölçme Değerlendirmeye Yönelik Tutumları". *Dini Araştırmalar*, 553-578.
- Uçak, Esra - Usta, Sibel. "Eğitimde Qr Kod Kullanımına Yönelik Öğrenci, Öğretmen ve Öğretmen Adaylarının Görüşleri". *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi* 22/87 (2023), 889-909.
- Uzunpolat, Yakup. *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinde Biçimlendirici Değerlendirme Uygulamalarının Kullanımı*. Erzurum: T.C Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2025.
- Yağar, Fedayi - Dökme, Sema. "Niteliksel Araştırmaların Planlanması: Araştırma Soruları, Örneklem Seçimi, Geçerlik ve Güvenirlik". *Gazi Sağlık Bilimleri Dergisi* 3/3 (2018), 1-9.
- Yalçın, Seher. "21. Yüzyıl Becerileri ve Bu Becerilerin Ölçülmesinde Kullanılan Araçlar ve Yaklaşımlar". *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi* 51/1 (2018).
- Yalçın, Vedat vd. "Öğretmenlerin Dijital Ölçme ve Değerlendirme Araçlarını Kullanma Eğilimleri". *Ulusal Eğitim Dergisi* 5/4 (2025).
- Yalçın, Vedat vd. "Öğretmenlerin Dijital Ölçme ve Değerlendirme Araçlarını Kullanma Eğilimleri". *Ulusal Eğitim Dergisi* 5/4 (2025).
- Yenihan, Bora - Öner, Mert. "Zamanı Yönetmek: Üniversite Öğrencilerinin Zaman Yönetimi Becerilerinin İncelenmesi". *Trakya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi E-Dergi* 2 (2013), 56-68.
- Yıldırım, Ali - Şimşek, Hasan. *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık, 9. Basım, 2013.
- Yıldız, Mehmet. *Ortaokul Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin Alternatif Ölçme ve Değerlendirme Tekniklerini Kullanma Düzeyleri ve Karşılaştıkları Sorunlar (Sivas İli Örneği)*. Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2015.
- Yıldız, Mehmet - Genç, M. Fatih. "Ortaokul Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin Alternatif Ölçme ve Değerlendirme Tekniklerini Kullanma Düzeyleri ve Karşılaştıkları Sorunlar". *İlahiyat Tetkikleri Dergisi* 45 (2016), 45-80.
- Yiğit, Yasin. *Din Öğretimi Özelinde Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2024.
- "Eğitim Bilişim Ağı", 15 Haziran 2025.
https://ders.eba.gov.tr/ders/proxy/VCollabPlayer_v0.0.1053/index.html
- "Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri". Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü, T. C. Milli Eğitim Bakanlığı, 2017.
- "Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Anadolu İmam Hatip Lisesi Temel Dinî Bilgiler Dersi öğretim Programı (9. Sınıf)". T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, 2024.
- "Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Öğretim Programları Ortak Metni". T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, 2024.